фонд 3050
оп. 3
N72

72

50 стор.

Киевская райкомиссия Еврейского общественного комитета по оказанию помощи еврейскому населению пострадавшему от военных действий

/. Евобщестком /.

Київський обласний державний архів

№ Фонду 3050

Опису 3

Справи 72

Инфармации

об еврейских пограмах на Украине

в 1918-1920 г.г.

Почато 1921 г.

Закінчено

На 50 аркушах

Київський обласний державний архів

№ Фонду р 3050

Опису 3

Справи 72

Друкарня МВС УРСР зам. 131

№ 1251

№ 1251

1

לבֿושר חוטאָר

אַ געשיכטע־בילד פֿון אַ קליינעם דאָרף און קאָלאָניע ([illegible]) ([illegible])

(פֿון 1844 – 1921)

Еврейская комиссия
Евобщесткома
Информац.-Стат. Отд.
____ 192 г.
№ ____

קולטור קאָמיסיע פֿון
ייִדגעזקאָם
אינפֿאָרמ.־סטאַטיסטיש
אָפּטייל
____ 192
№ ____

4/II 1922 г.

7

16

2 ייִדישע חתונה

([illegible])

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

13

2.36

מיין זיידע, וועלכער איז באזעסן געווען פון דעם 2000 דעסיאטין באלד וואלד אין וועלכער א טייל
[illegible] . [illegible] צו די אונטערנעמונג צווי יאר [illegible]
[illegible] . [illegible] פון גרויסער [illegible] , וואס דער [illegible] (3,30 [illegible])
דעסיאטין) אין [illegible] , [illegible] ? [illegible]
איז [illegible] . [illegible]
[illegible] , [illegible] , וואס 13
[illegible] : [illegible] ישראל [illegible]
[illegible] . [illegible] :
[illegible] . אין 1844 איז [illegible] " [illegible]
[illegible] 2000 דעסיאטין [illegible] " [illegible]
[illegible] ,

ווי האט אויסגעזען דעמאלט דער וואלד

[illegible] אין א [illegible]
[illegible] , וואס
[illegible] . [illegible]
[illegible] , [illegible]
[illegible] "
[illegible] 1848 , איז [illegible] "
8 [illegible] . [illegible] -
א [illegible] , [illegible] ,
[illegible] . [illegible]
[illegible] . [illegible]
[illegible] , [illegible] 50 [illegible] , [illegible]
[illegible] 16 [illegible]
[illegible] 20 [illegible] 3 ארשין [illegible] 36 ארשין [illegible] . [illegible]
[illegible] , [illegible]
[illegible] .

די ערשטע תענה

[illegible]
[illegible] . [illegible]
[illegible] . [illegible]
[illegible] , [illegible]
[illegible] . [illegible] 3 [illegible]
[illegible] 200 דעסיאטין, [illegible] . [illegible] - [illegible]
[illegible] 180 דעסיאטין [illegible] 318 דעסיאטין
[illegible] 13 [illegible] דעסיאטין, [illegible]

נאָמען, ווי [illegible] טאָג; [illegible] חסידי, [illegible] אין [illegible] חסידות.
די [illegible] האָבן אויך [illegible] חלק [illegible], וואָס די 600
[illegible]. [illegible]
[illegible], [illegible] אין קראָקע אין [illegible] גאַליציאַנער [illegible] חסידים.
[illegible] פּסח פֿון 1848 און
[illegible]
[illegible]
[illegible] ״חסידים״ אין די [illegible].

די ״[illegible]״ אין די ״[illegible]״

[illegible]
[illegible] 3 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 83 [illegible]
[illegible] 23 [illegible]
[illegible] 100 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 2 [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] שלום [illegible]

פלעגן [illegible] טויטן, שטאַרבן פאַר דער צײַט, חאַרבן, פאַרשוינדן [illegible],
פאַלן פון שטאַרבן פון הונגער, פאַרשיקט געוואָרן קיין סיביר, אַלמנות, יתומים און עגונות פלעגן
זיך אין [illegible] פון די [illegible] פאַלן [illegible] געראַטן צו דער [illegible] פון די [illegible]
[illegible] אין דער [illegible] . . . .

די פּײַן אין די חורבן ראַדזיװילאָװ [illegible]

[illegible] פון די חורבן, [illegible] און [illegible]
[illegible] פון די חורבן האָבן [illegible] די ברכה
[illegible]
נאָר [illegible]. [illegible] א [illegible] פון [illegible] א [illegible]
[illegible] „[illegible]", אויך
[illegible] און [illegible]
[illegible]. [illegible] פון [illegible] און [illegible]
[illegible] 3 [illegible]. [illegible] ברכה [illegible]
פון [illegible] און [illegible] פון [illegible]
[illegible] פון [illegible] ר' [illegible]
האָט [illegible] פון די [illegible]
[illegible] און [illegible] און [illegible].
[illegible] צו 3 און צו 4 [illegible] און [illegible]
[illegible] „[illegible]" און [illegible]...
און [illegible] - [illegible] אַמן. [illegible] און [illegible]
[illegible] פון [illegible]
[illegible] און [illegible].
[illegible] און [illegible] און [illegible]
און [illegible] און [illegible] צו [illegible]
[illegible] און [illegible] . . .

---

13 [illegible] און [illegible]
[illegible] ערד. [illegible] און [illegible]
[illegible] און [illegible] 3500 [illegible]
[illegible] און [illegible] און [illegible]

פֿון די [illegible] ווינקל אין ווינקל, ווי האָבן פֿון אײן מאָל, קיין שום באַוועגונג אין פֿון
[illegible] די [illegible] חשבון. ווייטער איז אַפֿילו [illegible] 26 טעג –
האָבן [illegible] און פֿאַרלאָזן אַז ער האָט געמוזט און געזען וואָס [illegible]
[illegible] אָבער דאָס האָט [illegible]
[illegible], די [illegible] געוואָרן [illegible], ווי האָט געוואָרפֿן אַליין [illegible] חתונה
[illegible] האָט געוואָרפֿן [illegible], [illegible] האָבן די ברידער [illegible]
[illegible] די [illegible] פֿון [illegible] ניט אַ [illegible] פֿרוי [illegible]
און [illegible] וואָס איז [illegible] די חתונה. דאָס איז [illegible] פֿון [illegible]
[illegible] אין [illegible] און איז [illegible] געוואָרן [illegible] די [illegible]
[illegible] צו [illegible]. [illegible] כרוסא האָט [illegible]
[illegible] אין [illegible]. די [illegible]
[illegible] כרוסא איז די [illegible] און באַוואוסט [illegible]
[illegible]. די [illegible] איז די [illegible]
און באַוואוסט [illegible] פּראָפֿעסאָר [illegible]
[illegible] און [illegible] האָבן [illegible]
[illegible] די [illegible] וואָס איז [illegible] אין [illegible]
באַאַרבעטן די [illegible].]
די [illegible] וואָס האָט די [illegible] דאָס [illegible] איז געווען [illegible] –
[illegible] אין כרוסא און [illegible] אין [illegible]
[illegible] איז [illegible] געווען, [illegible] נאָך [illegible] אין
[illegible] אין [illegible] די [illegible] האָט [illegible]
אין [illegible] צו די [illegible]", [illegible]
[illegible] און [illegible] אין [illegible] אין [illegible]
[illegible] ([illegible] פֿאַר [illegible]). די [illegible]
[illegible] די [illegible] ניט [illegible] אין די [illegible]
די [illegible] האָבן [illegible] אין [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible] צו [illegible], [illegible] וואָס [illegible]. [illegible]
וואָס [illegible] אין [illegible] פֿאַר [illegible], ווי האָט
[illegible] נאָר [illegible]. ווי האָט [illegible]",
[illegible] אין [illegible] [illegible] רומעניע!
[illegible], וואָס [illegible] אין [illegible] און [illegible]
[illegible], האָבן [illegible] די [illegible] אין די [illegible] האָבן [illegible]
[illegible] אין [illegible] נאָר [illegible]
[illegible]. די [illegible] פֿון כרוסא, [illegible] אין פֿון די [illegible] האָבן [illegible]
[illegible] ווי [illegible] די [illegible] אָבער [illegible] די [illegible]
[illegible] אין [illegible] האָט [illegible], אַז [illegible] האָט [illegible]

[illegible]

438.

כּדי גאַרנט [illegible] די הילף פון די [illegible] שטאָט. אין די נאַציאָנעס האָבן געוואָלט
אין גאַנצן די ציוני-אָרגאַניזאַציע, כּדי 2 מאָל אַזוי פיל ווי די אַרבעטער [illegible].

אין 1908 איז געשטאָרבן [illegible] פּעטע אין [illegible] וואָס [illegible] פּעטע, [illegible]
פּאָסט, אין [illegible] פון [illegible] אין די [illegible] אָרגאַניזירן די [illegible]. [illegible]
די ווי [illegible] האָבן [illegible] די [illegible] אין אויף [illegible]. די [illegible] האָבן אויך [illegible] אייניקע
[illegible] 3 [illegible] אין [illegible] פון [illegible] פון די [illegible] 5, [illegible] אין אויך
838 [illegible] אין [illegible] פון 21 [illegible] אין [illegible] [illegible]
[illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] אַ [illegible] [illegible] אין [illegible], [illegible] אַ [illegible] אַלע-
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] פּרוּשים [illegible] אין [illegible]
די [illegible]-אַרבעט. [illegible] [illegible] פון די נאַציאָנאַלן [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible]
[illegible] האָט [illegible] [illegible] [illegible] פון [illegible] פּעטע, [illegible], [illegible] אויף [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] אויך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible]
[illegible]) אין [illegible] האָט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] צו [illegible] [illegible] (נאָך [illegible]-
[illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] צו [illegible] [illegible] די [illegible]

[illegible] האָט [illegible] [illegible] פון [illegible] פּעטע, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אין [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] פון [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
האָט [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 2, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] האָט די [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] אויך [illegible]. [illegible] [illegible]
אין [illegible]. [illegible] האָט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] האָבן [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אין [illegible] פון [illegible] וואָס [illegible], וואָס [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] האָט אין [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
די [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] צו [illegible] נאָך [illegible]. [illegible] אין [illegible] [illegible]
אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] נאָך [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]-[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] וואָס די [illegible] האָט [illegible] אין [illegible] די [illegible] האָבן
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]-אַרבעט [illegible] [illegible] -

די ראָמאַנס אין דער חוסאַר „חאַסנים"

מיר אַנדערע, צוויי גאַנצע אַנדערע באַדינגונגען זענען אויפֿגעקומען בײַם לעזן פֿון די
ראָמאַנס און פֿון דער חוסאַר „חאַסנים". דעם מאָמענט טאַקע נאָכן אַנטשליסן דעם שפּראַך פֿון שפּילן
[illegible] פֿון געמאַכט ~~[illegible]~~, דעם גרונד פֿון חוסאַר חאַסנים איז
ראָמאַן, וואָס האָבן געפֿונען די תּורה אָפּגעשטעלט אַ מענטש אויף דער וועלט. [illegible]
[illegible] באַוואָרנט די חתונה [illegible] אויף דעם קאָמפּראָמיס פֿון די [illegible] חוסאַרן.

געלאָזט האָט ער 3 קינדער, וואָס אין יעדן ראָמאַן איז [illegible]. געהערט האָבן
אַבער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
די [illegible] [illegible] [illegible]. ער האָט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] האָט [illegible] און אויס באַוויזן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] האָבן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] האָט [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. אַבער [illegible] [illegible] האָבן [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] האָט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
און [illegible] ראָמאַן [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] האָט [illegible] [illegible]
[illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] האָט ער [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
די [illegible] [illegible] [illegible]". [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. אַבער [illegible] [illegible] האָט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] אַבער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

5 36.

געזעגנט זיך מיט דער וויסנער עדה, האט זיך אויך ראובן געמיינט צוריק גיין.
באלד ווי ער איז אפשר אין זיין גאנג האט ער באלד אנגעהויבן [illegible] פון [illegible] אנגעהויבן
אפצושטעלן די [illegible], וועלכע האבן אים מיט געוואלט [illegible] אין ארבעט פאר דער עדה.
ס׳איז אים געמאלט [illegible] אין [illegible], וואס האט געבראכט צו א אויסגעמאטערטן [illegible]
די [illegible] פון דעם [illegible] און וועלכער האט נאך אין די לעצטע צוויי וואכן גע-
בראכט צו [illegible] פאלגן.

זיין ראובן, ווי האבן [illegible] און [illegible] צו דער עדה, און זיין
האבן [illegible] א רוהיג און [illegible] זיין האט אנגעהויבן [illegible] וואלט
אין [illegible] און א [illegible] האט ער אויסגעמאלט דאס גאנצע [illegible] פון דעם וואלד און [illegible]
די צוויי [illegible] אברהם און משה (וועלכער האט [illegible]) און [illegible]
האט [illegible] (מוך ווגלען) און [illegible]
[illegible] פון צוויי איז אברהם און וועלכער משה), [illegible]
[illegible] און [illegible] פון דער [illegible] א גרויס [illegible]
[illegible] פאלגנדע און [illegible] א גרויסע א
ראובן [illegible] פארשטאנען [illegible] אין [illegible]
[illegible], און [illegible] און גאר און [illegible] פארארעמט
[illegible], וועלכער האט [illegible] האט [illegible] פארדינען [illegible]
[illegible] אברהם [illegible] ... און [illegible], און [illegible]
[illegible] משה ראובן [illegible] גאר און [illegible] פארהויבן דר
[illegible] און [illegible] און איז [illegible] האט [illegible] גע-
[illegible] נאך [illegible].

אונטער פון [illegible] ראובן איז [illegible] וואס איז [illegible]
[illegible] זיך מיט [illegible] עדה און [illegible] פון [illegible]
[illegible] אין [illegible] פון דער עדה [illegible]
[illegible] דער עדה, [illegible]
[illegible] און [illegible] פון [illegible]
[illegible] און [illegible] פון [illegible]
[illegible].
[illegible] פון דער ראובן האט אויך די
[illegible] און [illegible] און [illegible]
[illegible] ...

אויגוסט 23 חדש, וואס האט [illegible] האט געדארפט באצאלן פאר א [illegible] וואלד, וואס [illegible] די
הויזער געלייגט האט מען אויך צוגערייכט, דערנאך האט מען אלע [illegible] מיט זיך [illegible] דער
לאגער אין [illegible] אין דעם [illegible] [illegible] איז און [illegible] [illegible] פון דעם לאגער געשאסן...
[illegible] [illegible] הויז געמאכט, ווען [illegible] [illegible] האט דער [illegible] דעם [illegible] און א-
[illegible] געוואלן [illegible] [illegible] [illegible] קיין [illegible] אויף [illegible].
אין [illegible] [illegible] איז אויך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] געוואקן... [illegible]
מען [illegible] [illegible] איז [illegible] ווען פון די [illegible] [illegible] געשאסן.

די [illegible], [illegible] אויך [illegible] מיט [illegible] [illegible] אונגעהויבן [illegible], [illegible]
אונטער [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible]. אויך געוואלט [illegible] [illegible]. [illegible] אויך אונגעהויבן [illegible]
[illegible], [illegible], [illegible], [illegible]. די [illegible] האבן [illegible] אונגעהויבן [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] נאך מיט [illegible] [illegible] צו [illegible], אבער ווען [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] אין [illegible]. [illegible] [illegible] איז [illegible] [illegible] מיט [illegible]... [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] האבן אויך [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] אין אין [illegible] [illegible] [illegible] די ערד. מען האט [illegible] די 54
[illegible] די 21 [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible], [illegible] אויך נור [illegible], [illegible] [illegible] און די
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. די [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], די [illegible] אין די [illegible] מיט [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] האבן אויך [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין אויך [illegible] די [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] מיט [illegible] [illegible]. און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

רעפּאָרט—פון פּראָוואָקאַטאָרסטווא"

[illegible] [illegible] איז [illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אונטערגעטראָגן [illegible] [illegible]
[illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] האט [illegible] [illegible] מיט [illegible] [illegible] [illegible]
פון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible] [illegible].
נאך אז די [illegible] וואס האט דער [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
פון די [illegible]. [illegible] [illegible] 2 [illegible] האט אויך [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין „[illegible]". אין [illegible] [illegible]

6 зв.

אַנטיסעמיט וואַנקאָווסקי, האָט אויך באַוויזן מיט זיינע אונטערפֿירן האָט דער אַלטער רובינ
פֿלעג געהאַט פֿון מיר אויפֿן און די אויגן צו צאָגן: די וואָס געבליבן ווערן אַלס געזונטער אויפֿן
וועט בלייבן רעב-באַזונדער. אונזער משפּחה האָט שוין פֿיל געזונטער אַנגעהויבן... די טאָג איז
פֿונעם גאַנצן בוידעם טעמאַס און פֿונעם טעמאַס האָט געפֿונען אַ אַנדערער וועלן טאַקע וועטשינען
טאָג צום אַרונטערגיין.
אויך פֿונעם באַוואוסטער אַנטיסעמיט וואַנקאָווסקי דער געזונטער פֿון משטאַר האָט מיר געזאָגט פֿאַר-
פֿאַרמאָגן פֿון דעם רעב באַזונדער בוידעק און געשטאַנען אין מיין גאַנצן גאַנץ אויסגעוואַנדערטע פֿאַ-
פֿן, וועלכער האָט געהאַט די אינפֿאָרמאַציע און אויך אַ האַלב וואָס אַרויסגעגעבן האָט פֿון
פֿאַטער און שטאַט וואַנקאָווסקי. גלויבן פֿאַרמאָגן גאַנץ אַ וואָלד, וועלכער וואַקס מיט אויך פֿון
דער ניט פֿאַר חדשים פֿאַרזאָרגט פֿון נאַכט געוועזן אויך פֿון דער. און מיט איין גרויס האָט וויכטיקער
פֿון מיט פֿון פּאָווער אַנטיסעמיט אַ וואָלף-טאָג אַזוי אַ וואָלף-טאָג אַליין, פֿון פֿון רוסישע אַרויסגעגעבן אין
אַרגעטורטע ניט שטאַרקער די גאַנצע פּאָוויר געפֿונס.
דער ערשט פֿון אַלע האָבן געהאַט אונטערגעשטעלט פֿון די רבנות פֿון פּאָוויר גרויסער אין לעבנסגעפֿאַר
ניט רעדנדיק די וואַכטן און די רוסישע וואָר פֿאַרמאָגן אין יוגנט וואַקסאַנסקי, ווי שטאַטיש, וואָס האָבן
אַוועקגעגאַנגען און די בוידעק נאָכאַנאַנד, האָבן אויגן דער... האָט געהאַט אַנגעהויבן
אַק פֿאַרשיקן פֿון וועג אַלס מענטשן אויף אַן בוידעק אין צוויי נאַכט אויך געגאַנגען און פֿאַר אַ רוב האָבן, אַבער
נאָר מיט גוטס, פֿאַרגעסן פֿון אַ וואַקסן און נאָך אַנדערע וועלכע האָבן געלאָזט.
אַנגעהויבן האָט מען מיט אונדז געמאַכט, פֿון פֿאַרשיידענע פֿון פּאָווער און אַנדערע פּאָוויר
שטאַט און אַנטפֿלויק פֿון גאַנץ, און געלאַזן וואַנדערן אויך פֿאַר דער און גאַנץ פֿון
פּאָוויר צייט.

פּאָגראָמען און קרבנות

אין אונז איז געווען פֿאַר וועלכער פֿון 1918/19. ווען פֿעטלערע האָט אויפֿגעהערט מיין באַריכט
פֿון רעוואָלוציע אין אוקראַינע. און וואָס פּאָלקן געהאַט אונטערפֿירן די אַלע צאַרישע וואַכטן
און לעמבערג און משך פֿון צאַרישער 18 וואָס האָט פֿון פּאָליציי מיט מיין רעוואָלוציע באַטאַליאָן
אַרויסגעגעבן פֿון פֿעטליורע.
די פּעטליורע נאַציאָנאַליסטן אונטערגענומען באַנדיטן, וועלכע האָבן טויזנטער יידן
און די פֿאַרפֿאַלגונגען און רויבן און אויסגעהרגעט פֿון גאַנצע אויסגעמאָרדעט
די פּאָגראָמען און רויבן און די מענטשן פֿון פּאָליציי געשאָסן און געהרגעט האָבן
געפֿונען גרויסע פֿאַרמעגן פֿון דער תּבואה...
פֿאַר די 20 וואָס קריגט אין מלחמה פֿון וואַלד רעגירונג האָט ווידער באַוויזן פּאָגראָם

12

7

[illegible], די [illegible] פון וואַנט צו וואַנט. האָט די [illegible] פון [illegible] פון מײַן [illegible] [illegible]
צו די קראַנקע-[illegible] [illegible] אין [illegible] 20 [illegible] האָט אויך די קראַנקע שטענדיק [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] די [illegible] אויך [illegible]
[illegible]... [illegible] אויך [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] אין די [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] אין [illegible]
[illegible] [illegible] נאָך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible]:
[illegible] צו [illegible] פון [illegible] [illegible], [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] אין
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
28 טעג איז אַבער [illegible] [illegible] פאַלט [illegible] די פרוי חוה [illegible] און [illegible] רוטמאַן [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] איז [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון די [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible];
און איז [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אויך [illegible] [illegible] און די [illegible] צו [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אין [illegible] [illegible] פון די [illegible] [illegible] פון די [illegible], [illegible] [illegible]. די [illegible]
[illegible] [illegible] פון די [illegible]", [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] די [illegible]
[illegible] [illegible] אויך [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] אויך [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible]
[illegible] אויך [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].) און די [illegible] [illegible]
[illegible] אויך [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] אויך ~~[illegible]~~ [illegible]
די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible]...
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible]
[illegible] די [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible]... די [illegible] [illegible]
[illegible] אין [illegible], [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible]
די [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], די [illegible], [illegible] אין די [illegible] [illegible]
אין [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible]
[illegible] אין 81 [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] - 3 [illegible] [illegible], 10 [illegible], [illegible]
אין [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] - 8 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...
אין [illegible] אין [illegible] אין איז די [illegible], [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]...
און די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] אין אויך [illegible] אין די [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible], [illegible] אין [illegible]-[illegible]...

1

[illegible] (באַראַנאָוויטש)

(פּוילן) [illegible] אין פֿרילינג פֿון 1920 יאָר, ווען די [illegible] זיך צוריקגעצויגן און [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] אין [illegible] ...

[illegible]
[illegible]
[illegible] פֿון 5 ביז 12 [illegible]
[illegible] ...
[illegible]
[illegible]
[illegible] 30 [illegible]
[illegible] ...
[illegible]
[illegible] ...

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

צוריק צו דער פארלאזענער ערד

עס איז פרילינג פון 1920 יאר, ווען די ראטן-מאכט האט [illegible] איך.
[illegible] האבן זיך די אלע [illegible] צו [illegible]
אין [illegible], וואו פיל פון די [illegible], באזונדערס פון [illegible]
[illegible], [illegible] פיל פון [illegible]
[illegible] אין [illegible]
[illegible], און [illegible] אין [illegible] צוריק...

[illegible] פון די [illegible], [illegible], האבן זיך [illegible]
[illegible] אויף דער ערד [illegible], [illegible] פון דער [illegible]
[illegible], [illegible] ערד, [illegible]
[illegible] פון 5 ביז 42 [illegible] אין אלע [illegible]
[illegible] אין [illegible] צו [illegible] פון [illegible]...

[illegible] פון דער [illegible] פון [illegible]
1921 [illegible], [illegible] פון [illegible]
[illegible] אין [illegible] אויך...

[illegible], [illegible] נאך [illegible]
אין די [illegible] נאך [illegible]
[illegible] פון [illegible]
[illegible] אין [illegible]
[illegible] צו די [illegible], [illegible] אין [illegible]...

אין [illegible] נאך [illegible] פון די [illegible] צו [illegible] דער [illegible]
[illegible] פון די [illegible], דער [illegible], דער [illegible]...
[illegible] אויך אין [illegible]...
[illegible] פון [illegible], [illegible] אין [illegible]
[illegible] אין [illegible]
[illegible] די [illegible] אין [illegible] צו [illegible]
[illegible] די [illegible]...
[illegible] די [illegible] פון די [illegible]
[illegible] די [illegible] אין [illegible] אויך [illegible]...

[illegible] פון דער [illegible]. אין די [illegible] אויף [illegible]
[illegible]. אין די [illegible], [illegible], [illegible] די [illegible]
[illegible] אין [illegible], [illegible] אין [illegible]
די [illegible] אין די [illegible] אין [illegible] פון דער [illegible]
[illegible] אויף [illegible].

№-18 4/I 22 ששוזאַן. 9

א בלוט-ווארעמע פּאָגראָם-געשיכטע
פון א שטעטל

(פון 1917 – 1921)

9/II 922 ר.

הססטאמיא פאר דערציילונג

Информац. стат.
192 г.
№
192
№

12/53

אויפגעזאמלט אין פארזאמלונג פון וואלף גאסמאן - וואַרשאַווער

6

926.

... צווישן דער גרינער פּאַסאַזשירער קומט שוין פֿאַרלוירענע און צעמישטע, וועלכע
האָבן זיך אַליין פֿון אונזער פֿינסטערער שטאָט אָפּגעריסן און צוזאַמען מיט אַמאָליקע פּרעסע צעשלאָגענע
אַזאַ געפֿלאַטערטע פּנים, וואָס אַנדערע אומגעשטאַלטע איבער דער הויט, די ביין, די פֿײַער גרויסע גרייזע
וואָס זיי זענען געווען שוין אומגעקומען, געוואָרן צעקראָכענע "פֿאַר וואָס"?... צווישן דער פּאַסאַזשירער
פּאַסאַזשירער קומט תוכחה-שפּיל טויט און אַ פֿאַרזאָרגטע ווינקל, איבער אויפֿן מוח געשטאַנען,
אין איר אומגעקומען שטיל פֿאַרשלאָסן ליכט שײַנט דאָס קלײנע פֿאַרוואָס געשטאַלט טשעכאָוו. די וועלט
פֿון געשטאַלטן געוואָרן צו קלאָגן זיך, די וואָגן איבער דעם גרינעם אָרט, וואָס איז געבליבן
צווישן ווערטער אַ ווערט, און אַ ביסל הבֿנה׳דיקן, מיט אַ שטילן קלאַנג... צווישן פֿאַרשטאַרטע אַ פּאַסאַזשירער,
דו! איך האָב נישט, איך וואָלט נישט צו געזאָגט, מיט אַ געפֿאַלענער אײַך אַ רויכער שטיל שפּאַציר
"ווײַל האָט נישט אומגעקומענע משוגענע... קיינער זאָגט..."
"איבער ראַזוואָדנע..." טרויעריקע טויטע און אײן נאַכט אַזוי ווי אין פּאַסטאָוו, פּראָסקוראָוו
"געמאַכטע פֿון אונזער אַזוי ווי פֿון טעטיעוו איבער חאַרקאָוו... צו בוסלאַוו, טראַכטנבערג האָט
"איך טראָג אויך אויף מײַן פּאַסאַזשירן הײנט צו שלאָפֿן, ווען מײַן קראַנקע נעשאָמע צעבראָכן...
"צווישן משוגענע, געפֿאַלענע אין פֿאַרפֿינצטערטע טאָג פֿון באָנדאַרעס מײַנע שטעטלעך,
"ווען מײַנע קינדער צווישן אומגעקומענע... נאָר נישט אײן אײן נאַכט. און נישט אין אײן חודש האָט
"אין אַ ברענענדיקער שטאָט האָט מען אויך געהערט, אַ לאַנגע פֿינצטערע צעשטערטע נאַכט אויף אונזער,
"צעפּלאַצטער וועלט חורבן געוואָרן צוויי וואָכן געטויטן..."
"וואָס דער מתנה האָט אונדז געגעבן — תחלה, וויי און אַזוי דורך די שווערע אומגעקומענע
"מתנה האָט נאָך זיך אַ גרויסן חרבן איבערגעלאָזט...
"פֿאַרוואָס — ווײַל נישט אַזוי די וועלט, וויי מײַנע שׂרפֿות, פֿאַרוואָס וואָס נישט אַזוי די וועלט פֿון
"מײַן אומגליק, פֿאַרוואָס איז מײַן קראַנקער אַזוי ווי פֿון פֿאַרבלוטיקטער קריוול פֿון אַ גלאָז אויף
"שבֿלים-ווינטער שווערע נאַכט..."
"און פֿאַרוואָס ווען איך גאָר נישט, און פֿאַרוואָס וואָס איך נישט מײַנע טאָג צו זאָגן..."

. . . .

דער משוגעער טויט און שטעטל...

װאַנגל װאַשקיר. דער משוגעער טויט.

דער משוגעער אונטערגאַנג פון דעם גרויסן שלעסל קאַשטאַר, װאָס האָט אַרויסגעשלעפּט דעם אויסגעהונגערטן [illegible] אין דעם [illegible] זיין [illegible]. דער משוגעער [illegible] פון אַ שלעסל [illegible], פון אַ [illegible], פון [illegible] טעג אין קאַשטאַנױע. פון הונגער און [illegible]...

דאָס האָט זיך [illegible] די פּראָטעסט־טעג פון דער [illegible], דאָס [illegible] האָט [illegible] די פּראָװאָקאַ.

[illegible] פון 1917 יאָר. [illegible]

[illegible]

. . . .

[illegible] ...

10 zł.

טעאַטער פון װאָלאָדאַרסקער טײל...

דעם ערשטן מאָל איז אַ פאָרשטעלונג פון װינטער 1917טן יאָר געװען דורך טשודנאָװער [illegible] [illegible] טײל. אַ טײל קומען פון דער ״פאַראײן״, אַ טײל קומען [illegible] און געװען אויף דער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] אין [illegible] אויף [illegible] [illegible]... די [illegible] [illegible] אַ [illegible] אין די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אַ ״[illegible]״ [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון אַ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין טשודנאָװ [illegible] אַ [illegible] טײל, װאָס [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], װאָס [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible]. אין [illegible] [illegible] [illegible] אַ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]... אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible]. די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון ״[illegible]״ [illegible] אַ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ([illegible] [illegible] אין [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] אין, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

דער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין דער [illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible] אַ [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] פון דער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] טשודנאָװ די [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] טשודנאָװ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון דער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די ״[illegible]״ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

[illegible] [illegible] [illegible]

די [illegible] [illegible] [illegible] פון [illegible] אין דער [illegible] [illegible] פון 1918 יאָר די [illegible] פון דער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] טשודנאָװ, [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] טשודנאָװ אין אַ [illegible] [illegible] אַ [illegible] [illegible] [illegible] די ״[illegible]״ [illegible] אין [illegible]. [illegible] די [illegible].

דערמאָנט זיך מיין ערשטע אליין דורכגעטראָגן דעם אַטאַקאַן פֿון דער מאַכנאָווצעס וואָס זענען פֿאַרבײַ
און פֿאַרבלײַבן געבליבן דאָרט אין שטעטל. אין דעם שטעטל זענען געווען אַ סך נאָך אַ גרויסן הונגער...

נאָך אָנהייבן פֿון דעם גרויסן פּאָליטישן אומבאַוווּסטקייט אין די שטעט און אין
פֿון 1918–1919 יאָר, ווען אויך שפּאָלע ווערט אַרומגערינגלט אין דעם שלעכטן קאַמף פֿון בירגער
וואָס די יידישע באַפֿעלקערונג פֿון שפּאָלע פֿאַרטראָגט אַלע הערגעס, שאַנד און אומגליקן....

פֿון רעוואָלוציע צו אָקופּאַציע...

באַלד אויף דער אָנהייב־פֿאַרוואָס נאָך טעראָר, ווען אין דער פֿאַרשוואַנדענע שפּאָלע זענען אויך געקומען דרייסיק
צו שטאַט וואָס אומקלאַר גרופּן פֿון ווראַנגעל און אַנטיסעמיטישע באַנדעס אין פּרעסע־מאַטעריאַל באַלד צו
די שפּאָלער יידישע וועגן צו דער באַוועגונג און גענומען בריוו פֿון מענטשן וועגן נשמות און אַזוי ווייטער
באַשטימט ווי זיי האָבן פֿון דער גוואַלט באַפֿרייט, אין זייער וועלט, וואָס זייער לעבן איז
דער וועלט פֿון די מענטשן און נאָך רעדן אויך וואָס זיי שווערע פּאַסירונגען, וואָס איז פֿאַראַן פּאָליטיש־באַוווּסטע
פּאָליטישע פּראָבלעמען פֿון דער יידישער באַפֿעלקערונג. אין אַזאַ אַ פֿאַר וואָס אַרום זיך, ווען אויך די קינדער
אין פֿון שפּאָלע פֿאַרגרייטע אַ פּאָליטישער גרופּע אין פֿון די רעוואָלוציע קעמפֿט מיט די אָרגאַניזאַציע,
אַלע יידן פֿון 17 ביז 23 יאָר האָבן זיך אַלע יונגע יידישע קינדער פֿון דער שטאָט און אויך אַ פּאָר רעוואָלוציע
אין גרויסן בית־המדרש פֿאַרזאַמלט און אַלע פֿון פּראָוויזאָרישע רעוואָלוציאָנערע פֿאַר דער רעוואָלוציאָנערער
אַרמיי...

די שטעטלדיקע יידן האָבן זיך געגרייט צו קעמפֿן, ווי אַ סך פּאַרטיזאַנער אין פּאָליטישע גרופּעס און אַ פּאָר
אַזעלכע מענטשן פֿון דער יידישער יוגנט פֿון שפּאָלע, די ווייטערדיקע אין קאַמף פֿאַר פֿרייהייט,
8 פּאָליציי פֿון באַשיצער אויף דער שטעטל פֿון אַרום.
אַזוי זענען די יידן ווי דער קאַמף אַרום זיך...
די פּאָליטיש־אומבאַוווּסטע רעוואָלוציע האָט אַ שלעכטן שפּור איבערגעלאָזט...

... אין דער אַרומיקער אומבאַוווּסטקייט־וועלט, וואָס מיר ווילן אַלע באַשרייבן פֿון אונדזער געשיכטע
פֿון דער רעוואָלוציע שפּאָלע צו ווייזן אויך די שפּאָלער אַנטיסעמיטישע אַטאַקן, וואָס האָבן געבראַכט
פֿאַרברעכן־אונטערגאַנג אַלע יאָרן... אין דעם פֿאַל וואָס באַלד אויף אַלע זייטן באַשטימט
אויף יידן. די שפּאָלער יידישע באַפֿעלקערונג האָט אויך אַזוי באַשלאָסן צו שיצן
זיך פֿון דער פּאָגראָם און נאָך אַ מאָל שרעקלעכע חורבנות! אַזוי געבליבן, וויינענדיק און אַנטלאָפֿן
מיט אַ אויפֿרוף: "שלאָגט די רויטע יידן!..." דאָס איז געבליבן פֿאַר טויזנטער פֿאַרפֿאָלגטע
יידן פֿון דער שטעטל פֿאַר די צווישן דער ווייטער פֿון אַרום גרויסע באַנדעס... געבליבן
אין דער יידישער טראַגעדיע פֿון שוואַכע און אַרומיקע שטעט פֿון אַרום...
די יונגע יידישע רעוואָלוציאָנערן פֿון שפּאָלע האָבן אַלץ געטאָן צו שיצן די אינטעליגענץ־
יוגנט פֿון דער שטאָט אויך פֿון די פֿאַרברעכער אין שפּאָלע, און פֿאַרזאַמלט געבליבן
אין אַ צייט ווען אַרום דער פֿאַרזאַמלונג די יידישע שוידערלעכע לאַגע!

1136.

דער פּאָגראָם אין [illegible], וועלכער [illegible] פּסח [illegible] אַ ראָל - [illegible], אָרגאַניזירט
[illegible] פֿון [illegible] [illegible] דער [illegible] פּאָגראָמען [illegible] ... [illegible]
[illegible] [illegible] פֿון [illegible] אין [illegible] .. אין [illegible]
[illegible] ... [illegible] ... [illegible] -
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] פּאָגראָם, [illegible] פּסח ... [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ... [illegible] -
[illegible] [illegible] פֿון [illegible] אין [illegible] [illegible] ...
אַ [illegible] פֿון [illegible] [illegible] פֿון [illegible] [illegible] אָרגאַניזירן
[illegible] [illegible], וואָס [illegible] דער [illegible] ...

. . . .

פּאָגראָם - געפֿאַהר אין דער היים
— ראָמאן פּערעצבערג —

[illegible] אין [illegible] טאָג, סעפּטעמבער פֿון 1918 [illegible]. די פּאָגראָם [illegible] אין [illegible]
[illegible] אין [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible], וואָס [illegible]
[illegible] אין [illegible] פּאָגראָם [illegible]. [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] -
[illegible] [illegible]. אין [illegible] פֿון [illegible] ... [illegible] פֿון [illegible] -
[illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ? [illegible]
[illegible] [illegible] .. [illegible] אין [illegible] - [illegible]
[illegible], [illegible] אין [illegible]. אין [illegible], [illegible]
[illegible] ... [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] -
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible]
[illegible] [illegible] ראָמאן פּערעצבערג [illegible].

ראָמאן פּערעצבערג, [illegible] פֿון [illegible] פֿון דער [illegible] -
[illegible] אַ [illegible] פֿון [illegible] - [illegible] פֿון [illegible] 5 [illegible]
[illegible] אין [illegible] - [illegible] [illegible] פֿון דער [illegible]
[illegible]. [illegible], [illegible], וואָס [illegible] [illegible]
אין [illegible] - [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]

ראָמאן פּערעצבערג [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

און ווערקלויט. באזונדערס [illegible], ווען איך [illegible] פון דער [illegible], ווען אוועקגעפיר-
[illegible] האבן זיך מיינע געדאנקען [illegible], איך [illegible]
איך [illegible], און, [illegible] אז [illegible]
[illegible] אין [illegible]
א [illegible]
[illegible] אין [illegible] פון [illegible]
דאס [illegible], נאר די [illegible]...
[illegible] אין [illegible] אין [illegible]
אין [illegible] נאר [illegible]
דאס [illegible] אין [illegible]
[illegible] אין [illegible] פון [illegible] אין [illegible]
[illegible] אין [illegible]...
דאס [illegible] אין [illegible]
[illegible] פון [illegible]...
[illegible] אין [illegible] אין [illegible] אין [illegible]...

און [illegible] האט [illegible] אין [illegible]. [illegible]
[illegible] אין [illegible] פון [illegible]
[illegible] פון [illegible]
נאך [illegible] אין [illegible] פון [illegible]
[illegible]...

[illegible] פון [illegible]
[illegible] אין [illegible]
[illegible] אין [illegible]
[illegible] אין [illegible]
אין [illegible]...
[illegible] 900 [illegible] פון [illegible] אין [illegible]
אין [illegible] אין [illegible]
[illegible] פון [illegible] אין [illegible]
[illegible] פון [illegible]
[illegible] אין [illegible]
נאך [illegible]...

[illegible]: [illegible]!..
[illegible] פון [illegible]
[illegible]. [illegible]
[illegible] אין [illegible] אין [illegible]...

12 3b.

דער געזאָגטער אויפגערעגטער ראָמאַן פּערעצקי האָט זיך געשטופּט, אַז נאָר די ליבן, נאָר די אַליין
האָט גענומען דעם [illegible] געזעגנט, ווי דער הונדערטער פֿון יענע רעוואָלוציאָנערע און פּאַרטיזאַנען די רע-
וואָלוציאָן די [illegible] באַפֿרײַונג. אין אַ טאָג ווען ער אַליין געזען, וואָס ער וויל, אַז
אויף [illegible] אַ סך פֿאַר ליבן [illegible] דעם אויפגערעגטן הויז, אַרויסגעגאַנגען די שלעכט פֿון די ליבן און ווײַטער
זײַן די אַלע פֿאַרפֿאַסער אין אויפגערעגטער פֿורעם, אַז ער וויל נישט פֿאַרלאָזן פֿאַרגעסן קיין אומגליקן
ליד פֿון די ווײַטער בורגער...

דאָ האָט זיך אויפגעהויבן אַ [illegible] נײַ האָפֿענונג [illegible] די וואָלדערמאַן האָט, [illegible]
[illegible] אין געזעגנט [illegible] צו אים... ראָמאַן פּערעצקי [illegible],
האָט ער [illegible] צוויי [illegible] אין אייניקע פֿון האָט [illegible] פֿון דעם וואַלד אַרויסגעלאָפֿן פֿון [illegible]
פֿון האָט [illegible] אין אייניקע פֿון האָט געזען אין דעם [illegible] שווערע פֿאַרוואונדעטע.
צו פּערעצקין, ווען [illegible] פֿון [illegible] פֿון אַלע [illegible] אין [illegible], אַז צוויי קענען נאָך [illegible]
אַ [illegible] געוואָרפֿן, וועלכע האָט [illegible] געהאַלטן אין אויך [illegible], [illegible] דעם וואַלד
[illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פֿון וואַלד [illegible]-
פּערעצקיס [illegible] ראָמאַן פּערעצקי [illegible] ...

[illegible] צו [illegible] אַ נאָר [illegible] געוואָרן. די [illegible] ראָמאַן פּע-
[illegible] [illegible], ווען ער איז [illegible] אין האָט [illegible] אין [illegible] אויף אַ [illegible] געזען [illegible]:
[illegible] [illegible] ...

דער [illegible] [illegible] טויט האָט אויך דעם [illegible] די וואָלדערמאַן האָט אַ
[illegible] [illegible] אין אַ [illegible] אַרויסגעוואָרפֿן. אין די [illegible] פֿון צוויי
[illegible] צו [illegible] [illegible]. נאָר [illegible] אַ פּאָר [illegible] [illegible]
[illegible] פֿון [illegible] און [illegible] געבליבן. [illegible] אַז [illegible] אַרויס[illegible]
נאָך אויך דער נאַכט [illegible], אויף [illegible], אויף [illegible], וואָס [illegible] פֿון [illegible].
[illegible] אַ [illegible] פֿון [illegible] האָט [illegible]
[illegible] [illegible] אויך, נאָך אַרויס[illegible] [illegible] און [illegible] ווען [illegible]-
[illegible] [illegible] ...

פּאָגראָמשטימונג און נאָמען פֿון „אַטאַמאַן פּעטליורא"

נאָר דערווײַל געפֿינט זיך נאָך דאָ דער שטאָט פֿון דער טשודנאָווער ייִדישער באַפֿעלקערונג.
ווען די טשודנאָווער ייִדן זענען אײַנגעשלאָפֿן, שבת אין דער פֿרי, פֿון אונדזער זעלבסטשוץ אָרגאַניזאַציע, האָט מען
אָנגעהויבן די נײַער פּראָטעסט, ווי אָרגאַניזירט ווי די פּוסטע פּלונדער אַזוי וואָס אַנדער אָרגאַניזירטער מאַסן געצויגן
אין פּלאַנירטן און מיט גלײַכער [illegible] אײַך די נײַע פּאָר טעג דערציילט... דאָס איז געווען ממש סטיכיִש
פֿון זעלבסט [illegible] און נאָמען פֿון „אַטאַמאַן פּעטליורא", וועלכער איז געשיקט געוואָרן ספּעציעל פֿון דירעקטאָריע
אײַך אויסצופֿירן אין דער שטאָט די ייִדישע אויסשטאַנד...

דאָס איז געווען אַ נײַער פֿון דער אַפּטײלונג וואָס אײַך דער נאַטירער טשיגראַד פֿון טראַגיש דער-
ציילט פֿאַרגאַנגען, אַז אין טשודנאָוו קומט פֿאָר אַ פּאָגראָם אויך ייִדן, וועלכע די אַבטיילונג אויסמאָרדער און פּלונדער-
דיקע בורזשוי האָט אײַך אויס שטילער אויסגעפֿירט...

און דאַן האָט זיך אָנגעהויבן דאָס דערציילן פֿון דער ייִדישער אויפֿשטאַנד!
אײַך דאָס סטאַנציע פֿון טשודנאָוו געהערט גרויס אַ אַרבעטער, אויך, אין פֿאַל ווען די ווײַטער דערפֿון, די זעלבסטשוץ די
דער נאַציאָנאַלער פֿון טשודנאָוו געגעבן און אַרויסגעוואָרפֿן פּלאַקאַטן. פּראָטעסטן אַלע אַרבעטער און
קרבנות, אויך אין דעם פֿאַל איז דאָס „אין אַ טאָג פֿון די ראַטנרעגירונג פֿון דער קהילה וועלכע דערציילט מען די אַנשטאַט
ליטאַ אין 3 אַרבעטער, וועלכע דאָ האָבן באַהאַלטן... די טשודנאָווער ייִדן נאָר אַרויסגעגאַנגען די 400 דורכן, צוזאַמען פֿאַר-
איבער וואָגנדיקע מאַסן נאָך אַלץ ייִדן, וועלכע זענען אָנגעלאָפֿן פֿון שטאָט וואָס פֿון די אויגן ווען אויסגעראַנגלט. אין די-
זעלבן טאָג איז אויסגעבראָכן אין אַנדער אַ גרויסער וואָך טרויער ווען מען זײַנען פֿון טשודנאָוו אין אַנדערע דערפֿער
פֿאַרטריבן געוואָרן וואַרשטאַטן און מיט פּראָקלאַמאַציעס און מיט הילף גרויסע דעם באַנדיטן ווי פּאָליציאַנטן צוזאַמען אין אַזאַ
וועלכער טרויער. די ייִדישע ווערקשטאַטן און אַ פּאָגראָמירער מאַסן פֿון וואָלאָסט. וועלכע האָבן פֿאַרטריבן די-
אָרטיקע און וואָלאָסט, פֿירער שטאָט און מיט די ייִדן און די ייִדישע ברידער וואָס זענען די דאָרט אַלע ייִדן אויסגעטריבן
פֿון די אַרמײַסקע [illegible]... נאָכדעם צולאָזט מען נאָך אָבער אַלע ייִדישע טוער, אויך-
ניט די ייִדישע ווײַטער פֿון אין אַנדער אויסגעהונגערטע רויבט און געשלאָגן אײַך האָבן 200 טויטע...
ווײַטער דערציילט אין „פּראָוואָקאַציע" צו אויפֿגעבן די גאַנצע שטאָט פֿון „אַלאַרמירונג", די ראַטנרעגירונג פֿון דער קהילה „סקוואָטשאָוו"
דער אײַנגעשלאָסענע ייִדן. אין באַוואָפֿנטע פֿון די גאַנצע פּראָווינץ-אַרמיי און אַרבעטער- און פּויערן-
דעפּוטאַטן, ווי אַזוי די פֿון דער שטאָט פֿון ווײַטער טייל אַ גרויסער טייל אין צוזאַמענשטויסן
אַנגעהויבן געבראַכט, וועלכער איז ווי צוזאַמען באַלד דער פּאָגראָם אין אַלגעמיין אַרויסגעפֿירט פֿון טשודנאָוו די אײַנ-
וווינער די פֿאַרמעגן אײַך אַרויסגעפֿירט, און וואָס האָבן געווען אַזוי אָנגעטרונקען אין צו-וועגס, אַז דער סאָלדאַט האָט גענומען
אויפֿן פּלאַץ שטעטל....

---

13 zb.

די באַגראַבונג פון טשאַפּאַיעוו...

טשאַפּאַיעווער [illegible] באַפעלקערונג [illegible] נאָך קומען צוויי וואָכן אין אומף דער באַרג-לוינע צו טשאַפּאַיעוו
[illegible] אין אויפגעשטאַנד פון די אַרמיי באַטאַליאָנס - [illegible] אָנגעהויבן פון [illegible] באַטאַליאָנ-
[illegible] קעגן די פּעטליורע-טײַל, וועלכע טרעטן צו אָנפירן דראַנג פון די באַטאַליאָנס. [illegible]
די [illegible] פרונט-באַטאַליאָנס און די [illegible] באַטאַליאָנס צו פאַרבעסערן קאַמף, [illegible],
[illegible] פון אַבער ב' וואָרט [illegible] אויפגעשטאַנד [illegible] דורך די [illegible]
אין די [illegible] - באַטאַליאָנס [illegible] אויף דאָרף אַרויס. נאָר [illegible] נאָך די [illegible]-
[illegible] באַטאַליאָנס [illegible] פּעטליורע [illegible] זאָגן אומף דער [illegible] באַפעלקערונג:
נאָך אַ [illegible] באַגראַבן די [illegible], [illegible] צו [illegible] באַפעלקערונג [illegible]
[illegible] צו די באַטאַליאָנס [illegible], [illegible] אַרויס און [illegible] פּעטליורע [illegible]
[illegible] אין די [illegible] באַפעלקערונג [illegible]
[illegible] און [illegible] די [illegible] באַפעלקערונג [illegible] און [illegible]
[illegible] פון די [illegible] פון די וועלט [illegible]
[illegible] ...
[illegible] באַפעלקערונג און [illegible]
[illegible] [illegible] גבורה [illegible] אין אַלט אַלעמען 19 יאָר אַלט... . . .

אַ שרעקלעכע גזירה...

אומף [illegible] די [illegible] האָט זיך [illegible] ...
[illegible] און די [illegible] [illegible]
[illegible] פון דער [illegible] " [illegible] פון דער [illegible] "
[illegible] ... [illegible]
[illegible] די באַפעלקערונג [illegible] אַרויס [illegible] -
[illegible] ...
[illegible] אַרויס [illegible] ! די טשאַפּאַיעווער [illegible] באַפעלקערונג [illegible]
[illegible] אַרויסגעגאַנגען, [illegible] פון טשאַפּאַיעוו [illegible]
[illegible] ...
[illegible] ... [illegible]
[illegible] באַפעלקערונג [illegible]
[illegible] אַרויס [illegible] ...
[illegible] אַרויס ...
[illegible] באַפעלקערונג [illegible]
[illegible] ...

מיט גרויסע מי און מיט טרערן אין די אויגן גייט אויך אוועק דער דירעקטאָר, וועלכער איז געווען [illegible]
נער פון גלויבנסרעכט, די ערשטע־אונטערזוכונג פון [illegible] אויך דעם [illegible] שטענדיג באַצייכנט צו [illegible], און
קליפּינגען די 51 קרבנות מיט אלע סחורות, וועש, קליידער און [illegible] נאָר די [illegible] אויך און [illegible]...

אפילו פון גרויסן שול־הויף האָט מען דעמאָלט גענומען [illegible] אונזער [illegible] זולדע:
און [illegible] פון שול [illegible] אייך די [illegible] און [illegible] פון [illegible] אין [illegible]
[illegible] דער [illegible] אַטאַמאַן, [illegible] פּערד [illegible] און [illegible]
[illegible] „טאָבאַ" [illegible] פּערד און [illegible] א [illegible]
[illegible] אַטאַמאַן און [illegible] פון דעם [illegible] אין [illegible] דער [illegible]
[illegible] סחורות. וואָס די [illegible] פון [illegible] ביז [illegible]...
[illegible] וואָס [illegible] נאָך, און [illegible] דאָס [illegible] אַטאַמאַן [illegible] און [illegible]
[illegible] אַטאַמאַן...
און [illegible] „אַטאַמאַן"... [illegible]
און [illegible] פון [illegible] דער אַטאַמאַן [illegible]
[illegible] אין דער „טאָבאַ" פון דער [illegible]...
[illegible] פון [illegible] ווי [illegible]
[illegible] סחורות [illegible] פון [illegible]...
נאָך דער [illegible] האָט [illegible] 20 [illegible]
נאָך [illegible] חרבן...

[illegible] אויך פאראראוס שטעטל, גרויסע הויל און [illegible]

איבער [illegible] טאָג, דעם [illegible] טאָג פון אדר ב', האָט מען געבראַכט [illegible] קיין טשעכאַנאָוו [illegible]
[illegible] פון [illegible] לייב און רחל אייזנער, וועלכער [illegible] געוואָרן [illegible]
[illegible] און [illegible] 21 וואָס [illegible] פון טשעכאַנאָוו. וועלכער, [illegible]
[illegible] פון [illegible] האָט [illegible] א [illegible] אין
[illegible] געוואָרן...

14зв.

די באַלעבאַטים פֿון שטעטל טשודנאָוו

פֿון וועלכע טאָג איז אונזער פֿאָלקסשטעטל, וועלכער האָט זיך אויסגעדרייט פֿון די באַלעבאַטים [illegible] פֿאָלקס־[illegible], [illegible] די באַלעבאַטים [illegible] דורך [illegible] מיט [illegible] [illegible] און [illegible] האָבן [illegible] און [illegible] [illegible] אין די [illegible], [illegible] און [illegible] [illegible] אויך א גרויסן [illegible]...

די [illegible] פֿון [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] דאָס [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פֿון [illegible] [illegible] [illegible]... בריינגען [illegible] פֿון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible]...

. . . .

נאָך די [illegible] פֿאָלקסשטעטל [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] טשודנאָוו ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] פֿון די באַלעבאַטים. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

אָבער די [illegible] [illegible] פֿון טשודנאָוו, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פֿון [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די באַלעבאַטים [illegible] [illegible]...

א נײַע קהלה.

די באַלעבאַטים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] טשודנאָוו [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די באַלעבאַטים. דער נײַער [illegible] פֿון די [illegible] האָט [illegible] א [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פֿון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די באַלעבאַטים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

[illegible] איז געלאָפן קיין [illegible] און טשודנאָוו — אַפילו [illegible] קיין בערדיטשעוו, א טייל קיין [illegible]. און די גרעסטער טייל, וואָס האָט זיך [illegible] די [illegible] אין דעם [illegible] שטעטל [illegible], וואָס געפינט זיך [illegible] טשודנאָוו און [illegible].

[illegible] פון אַלע האָט [illegible] אַרום [illegible] דאָס שטעטל ראָמאַנאָוו, וואָס געפינט זיך צווישן [illegible] און טשודנאָוו. [illegible] די [illegible] שטעטל אויף [illegible] און [illegible]. אין ראָמאַנאָוו [illegible] פון די [illegible] א [illegible] ... [illegible] שטעטל [illegible]...

און א [illegible] פון ראָמאַנאָוו און [illegible] [illegible] ...

און [illegible] טשודנאָוו [illegible] פון ראָמאַנאָוו.

[illegible] טשודנאָוו [illegible] ראָמאַנאָוו [illegible] ...

און [illegible] פאַר א [illegible] ...

. . . .

ווען א [illegible] פאַר [illegible] טאָג [illegible] און [illegible] פון [illegible] ...

[illegible] פון [illegible] און [illegible] פון [illegible] ...

[illegible]

פּאַלמיראַ

און [illegible]"

[illegible] טשודנאָוו [illegible] דאָס [illegible] ...

15 зв.

געקומען וועטער א טעלעגראמע פון [illegible] "צונויפגעבעטן", וואס מען האט געזען · [illegible] געבליבן
שווער [illegible] אריינצונעמען. אבער באלד האט דער [illegible] פון וואנען [illegible] צוזאמען, אז ער איז
פאלאנקא ... דער באוואוסטער [illegible] פון [illegible] אין [illegible] און
זיין באפעל ווי צו פארהאלטן וועלן ...
פון נאמען פאלאנקא, דער שכן פון אוקראינער [illegible] פון וואנען [illegible] האט באלד געקומען צו פארן
שטעטל דער [illegible] באפעלונג, אז [illegible] נאר אוועק! [illegible]
[illegible], אויף צו [illegible] און [illegible] און ווארטן [illegible] פון שטעטל, וואס דארף קומען ...
נאך די צוויי רבנים, די צוויי לעבעדיקע מתים, האבן אליין זיך באשלאסן א קרבן פאר דער שטאט [illegible]
[illegible] און די [illegible] ...
און [illegible] האט מען, אז ווער עפעס מיט [illegible] די צוויי רבנים, די צוויי [illegible], פאר ארויס-
[illegible] פון [illegible] אין [illegible] די פאלאנקע-[illegible], [illegible] און אויך מיט
[illegible] פאלאנקע [illegible], ווער עפעס [illegible] דער [illegible] ...
און אזוי [illegible] די צוויי רבנים, די צוויי [illegible], די [illegible]
פאלאנקע [illegible] ... [illegible] און [illegible]
נאך די [illegible] פאר די צוויי וואס האט [illegible] געמאכט. [illegible]
[illegible], א [illegible] פון [illegible]. חיה טשערנאוי [illegible] נאמען.
זיין [illegible] רחמנות פון די אומגליקלעכע צוויי רבנים און [illegible]
די אומגליקלעכע רחמנות [illegible] אליין [illegible] פאלאנקע אויך
רחמנות [illegible] ...
און מיט תחנונים און מיט [illegible] אפילו [illegible]
[illegible] פאלאנקע און [illegible] די צוויי [illegible]-רבנים ...
און [illegible] פאר [illegible] אין 50 [illegible]
[illegible] פאלאנקע [illegible]
און [illegible] פאלאנקע [illegible]
[illegible] ...
[illegible] און [illegible] נאך [illegible]
[illegible] און דער [illegible]
[illegible] פון פאלאנקע [illegible]
[illegible] פאלאנקע [illegible]
[illegible] פאלאנקע [illegible]; [illegible]
[illegible] ...

פּאָלאָנקאַס קאָוואַליעווע

און אַ וואָך אַרום שפּעטער איז פאַרפאַלן [illegible] און געטאָן אַ טייל פון פּאָלאָנקאַס קאָ-
וואַליעווע און וואַגאָנען [illegible] פערד, ווי די [illegible] באַלעבאָטים און די רויטע [illegible]"
[illegible] אין די וואוינונגען אַלע ייִדן, וואָס [illegible] אין גאַס... און, ווען די גאַס ווערט אויס-
[illegible] פון ייִדן [illegible] אַרויס [illegible] -נאַכט
אין [illegible], [illegible] אין שלאָפן, נאָכדעם [illegible] אין [illegible]
[illegible] אין [illegible] צו אין [illegible] צו [illegible]...

די [illegible] מיט אַ [illegible] פון דעם, אַזוי [illegible], [illegible] קאַמפּ"; [illegible]
[illegible]. נאָר אַ [illegible] פון [illegible] "[illegible]" חיים ראַפּאָפּאָרט [illegible]
[illegible] פון די [illegible]. דער [illegible] ח. ראַפּאָפּאָרט [illegible] פון [illegible] אַ [illegible]-נאַכט [illegible]
[illegible] אין די [illegible] אַ [illegible] מיט [illegible] [illegible] פאַר אין
[illegible] אין [illegible] צו [illegible] [illegible]
[illegible] און [illegible], [illegible] פון [illegible] נאָך [illegible], וואָס [illegible]
די [illegible] אין [illegible] די [illegible], די [illegible] מיט
~~[illegible]~~ [illegible] מיט [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אַ [illegible] אין [illegible] מיט די [illegible]...

[illegible] פאַרבליבן [illegible] אין [illegible] [illegible]
[illegible] די [illegible] אַ [illegible], אַ [illegible]
[illegible] די [illegible] און [illegible] אין [illegible] [illegible]
[illegible] די [illegible] פאַר [illegible] ווי [illegible] [illegible]...

. . . .

[illegible], וואָס די [illegible] פון [illegible] און [illegible], [illegible]-[illegible],
[illegible] [illegible], וואָס [illegible] [illegible] וועג, [illegible] די [illegible] זער
~~[illegible]~~ פון [illegible], וואָס [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible].
[illegible]:

מאָטעלע [illegible] — [illegible] יאָר אַלט, פון [illegible], [illegible] אין [illegible] און [illegible]
[illegible] [illegible] אַ [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible]...

[illegible] משה — [illegible] יאָר אַלט, פון [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

[illegible] רוחה — [illegible] יאָר אַלט, אין

[illegible] — 36 יאָר [illegible] "[illegible]" [illegible] [illegible]
[illegible] מיט [illegible]...

16 зв.

[illegible] ...

נאך א [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] קאמף פון [illegible] [illegible] אונז די [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון די [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] : די [illegible] [illegible] [illegible] פון „[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] און [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] און [illegible] [illegible] אפילו און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] די [illegible], [illegible] [illegible] טאראשטשאנער [illegible]-[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פאגראם [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible], וואס [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ...

און פון די [illegible] האט [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] „[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-[illegible]", [illegible] [illegible] די [illegible]", [illegible] די [illegible] [illegible] האט [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] די [illegible]-
[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]"
[illegible] [illegible] ...

נאר די טאראשטשאנער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], וואס איז [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] „[illegible]", [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ... און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
און די „[illegible] [illegible]" האט [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ...
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
„[illegible]", [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible], [illegible]
„[illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] ... [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ...

א נייער פאגראם פון די טאראשטשאנער

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די טאראשטשאנער א נייער פאגראם אין [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

... [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] טאראשטשאנער. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] די [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] די טאראשטשאנער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די 13 [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] פון די טאראשטשאנער [illegible] [illegible]
[illegible] ... [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] טאראשטשאנער די [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ... די [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible]

[illegible] פֿאַר יונגער עלטער און האַלב, פֿון באַרג פֿאַרטראַכטעניש און [illegible] אין צווייטער אויף [illegible]
[illegible], און דער טאָג [illegible] פֿאַר דער טויט, [illegible] אויף און [illegible] ...

[illegible] פֿון די [illegible] טאָג, אַז די וועלן האָבן אַ [illegible] - [illegible] געוואָרן [illegible] אויף [illegible]
[illegible], [illegible] דער [illegible] [illegible] פֿון די [illegible], וואָס [illegible] אויך
[illegible] [illegible]. [illegible] פֿון [illegible] פֿון וועלוול [illegible] און, [illegible] אויף [illegible]
פֿון [illegible] [illegible], אַז [illegible] די [illegible], נאָר [illegible] [illegible] אויף [illegible] און [illegible]
וועלוול [illegible] [illegible] ... [illegible] [illegible] צו [illegible] אויך [illegible] [illegible] און
נאָר [illegible] [illegible] וועלוול [illegible], [illegible] פֿון [illegible] - [illegible] אין [illegible],
[illegible] די [illegible] אין [illegible] צו [illegible], [illegible] [illegible] קאָמוניסט, און
[illegible] צו דער [illegible] - פֿון [illegible], [illegible] [illegible] פֿון [illegible] [illegible] צו
[illegible] [illegible] צו אַ [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] פֿון [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] און דער [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] ...

אין [illegible] [illegible] און דער [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] ...
פֿון [illegible]!

וועלוול קאַרפּאָוויטש 22 יאָהר אַלט, אַ מיטגליד פֿון [illegible] פֿון "בונד" און [illegible] פֿון [illegible]
[illegible]. [illegible] פֿון [illegible] [illegible], צו [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] און [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] ...

ליפּע שוחט אַ מיטגליד פֿון קאָמוניסטישן קאָמיטעט, 27 יאָהר אַלט. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], צו [illegible] [illegible] ...

רחמיאל [illegible] אַן [illegible] 23 יאָהר אַלט, געהרגעט געוואָרן און [illegible] [illegible] [illegible].

אלי (חנה'ס) [illegible] אַ [illegible]. 25 יאָהר אַלט. געפֿונען אַ [illegible] [illegible] און [illegible].

אבֿ (הערמאַן) [illegible] אַ [illegible], 44 יאָהר אַלט. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] און און [illegible] [illegible]

לייב וואַלדמאַן פֿון [illegible]. 50 יאָהר אַלט. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

אין שפּעטער תּקופֿה 24 יאָהר אַלט. [illegible] פֿון [illegible] [illegible] פֿון [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] פֿון [illegible] [illegible]. דער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין אַ
"[illegible] [illegible]" פֿון [illegible] [illegible]-אין פֿון [illegible] [illegible] פֿון [illegible] [illegible]
[illegible] צו [illegible] ...

און אַז דער אונגערישער נאַס, ווען ער איז בײַ דער קלויסטער שוועלע [illegible] ... פֿון דעם ...
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ... א נייע שחיטה [illegible] ...

טשודנאָוו [illegible] פֿון [illegible] צו דער צווייטער

דער גאַנצער [illegible] פֿון 1919 [illegible] ... נאָך [illegible] פֿון דער [illegible]
[illegible] טשודנאָוו [illegible] ... [illegible]
[illegible] טשודנאָוו [illegible]
[illegible] ... און [illegible]
[illegible]
[illegible] ... טשודנאָוו [illegible]
[illegible]
[illegible] טשודנאָוו [illegible]
[illegible]
[illegible] ...
[illegible] טשודנאָוו [illegible]
[illegible] ... דער שחיטה ...

[illegible] טשודנאָווער [illegible] פֿון [illegible]
[illegible]
[illegible]
פֿון זיי זענען:

קאַסטאָווער [illegible]	45 יאָהר אַלט	}	
גרינבערג [illegible]	37 " "	}	פֿון [illegible] געהרגעט געוואָרן דורך [illegible]
[illegible]	33 " "		
[illegible]	36 " "	}	פֿון טשודנאָוו. [illegible] געוואָרן [illegible]
[illegible]	19 " "	}	
[illegible]	13 " "		פֿון טשודנאָוו, [illegible] געוואָרן דורך [illegible]
[illegible]	25 " "		" [illegible] געוואָרן און [illegible]
חוה [illegible]	28 " "		פֿון [illegible] [illegible]

באַרנבוים דוד 42 יאָהר אַלט פֿון באַרג פּראָסאָריע, געשאָסן געוואָרן דורך דייטשע פּאָליציי.
פּינשוואַן יחזקאל 18 ,, ,, פֿון טשעבנאַוו דערשאָסן געוואָרן אין דורך בערקעוויטש און ווען ער האָט
פֿון אַ פּאַטראָלירנדן זשאַנדאַרם.

חאַזאַט רחל 45 יאָהר אַלט אַן אַלמנה־וויזפֿראַ;
חאַזאַט הודל 9 ,, ,,
חאַזאַט לאָהבער 6 ,, ,,
שוואַרצמאַן נחום 16 ,, ,,
פּרסמאַייער וואָז 90 ,, ,,
שטערנמאַן פּנחס 40 ,, ,,

(פֿון דורך קאָרפּאָראַל. דערשאָסן געוואָרן אַלע אין איין טאָג פֿון דייטשע באַנדע.)

ווינה קרויז 25 ,, ,, פֿון גרעמבאָוו
אברהם קאַפּלן 25 ,, ,,
רויזמאַן דוד 23 ,, ,,
אַ אונבאַוואוסטער — ,,

באַשטראַפֿט איז געוואָרן פֿון דער לעבער־די ווען פֿון גרעמבאָוו:
אויף דעם ליסטאָ־טאָג פֿון חודש אלול האָבן די טאַנקלאַווער, צוזאַמען מיט די גאָלדשמידן און פּאָליציסטן פֿון דער־
טאַנער ווענק טשעבנאַוו געזוכט אָפּצורופֿן. [illegible] אַרויסגעפֿירט און אויך 12 יונגע־מענטשן, ווי אויך
געשאָסן פֿון פּוילנס לאַנדבאַזיצער אין באַשטימטע. אין די בוידעם פֿון דעם [illegible] טשעבנאַוו. די יונגע־מענטשן
טרויער אין דעם און אין טרויער, איין [illegible] אין פֿון דער [illegible]. די אָנגעזעענע [illegible] אין טשעבנאַוו
[illegible] אַרויס אין נאָר אונז [illegible] ווי [illegible] נאָך [illegible]. אין [illegible] פֿון אַלע
[illegible] אַ [illegible] פֿון [illegible], [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
נאָך [illegible] אין [illegible] ...
[illegible] פֿון טשעבנאַוו, נאָך [illegible]
בית־עולם באַערדיקט. די [illegible] געוואָרן [illegible] 25 טאָג אין [illegible]
פֿון טשעבנאַוו [illegible] בית־עולם. אין [illegible] אַ [illegible] פּרויען
אין קלויבער ...

18зв.

נעסוויזשאַוויס גריפּע, וואָס רופן זיך „מאַכנאָווצעס"

אין אַ קורצן דאָס פּאָגראָמען.

פון דער באַנדיטנבאַנדע איז געווען אַ טייל אַרויס אונטער אָנפירונג פון אַטאַמאַן קאָמאַנדיר נעסוויזשאַוו, וועלכע האָבן אויפגעטראָטן קעגן דער מאַכט... אַפילו רופן זיך „מאַכנאָווצעס" אָדער „גריפּע וואָרן", וואָס האָבן זיך געשלאָגן קעגן דער מאַכט; אונטער דעם אויז דו קעמפן מיט דער מאַכט, קאָמו-ניסטן, אַרבעטער און ייִדן... אונטער לאָזונג: „שלאָגט די ייִדן" און „ניטער מיט די קאָמוניסטן-ייִדן-קאָמי-סאַרן"...

ווער קענען זיי געווען? פון וואַנען האָבן זיי זיך אָפּגעריסן? די האָט דער ראַד-מאַכט געגעבן מיט זיי אַ ווידערשטאַנד, געווען און וואָס האָבן געקענט זיי אויסגעטאָן?.. ווען די אַלע פרייע איינצלנע פון וועלכער זייט. פון קאָמאַנדיר דורכגעפירט די אויסגערוטשטע פאַרזאַמלטע טשודנאָוו, וואו די באַנדע האָבן געהאַט זייער גרויסן צינד-קראַפט פון זייער אין פּלונדערן פאַרגאַנגענע ייִדן און ייִדן צווישן גרויסע גרויזאַמקייט פון גוואַלד און שחיטה און די אַרומיקע דערפער...

דאָס איז געווען דעם ערשטן טאָג סוכות פון יאָר 1919, ווען אין טשודנאָוו איז נאָך אַלץ קיין שום מאַכט ניט געווען און ווער עס האָט נאָר געוואָלט, האָט געקענט באַנדיטירן... די ייִדישע באַפעלקערונג האָט נאָך אַלץ ניט געהאַט און געזעצט אַ באַוואָפנטע זעלבשוץ. די האָט פאַרן אויגנבליק נאָך ניט געשטאַנען. אין דער צייט באַוויזט זיך פלוצעם אין שטעטל צוויי רייטער מיט פיס אַרויס און נאָך צוויי אָפּאַזיציע און די צוויי פּלונדערן אַלץ און האָבן אַרויסגעשטעלט, אויסגעזען די אָפּאַזיציע פון אַלע ייִדן וואָס אַלץ וואָס זיי האָבן אין זייערע הייזער, די רייטער פון די אַנדערע אַרויסגעגאַנגען און מיט רויטע פאָנען אויפן לאַגער פון טשודנאָוו; דאָס איז געווען באַלעבאַטים. דערנאָך איז אַ מאָרד געווען. אַ גרויסן וואָס אונטער רעוואָלוציע פון ייִדן אין פּלונדערן ... אַ אַנגעזאַמלטער באַנדע געהאַט דורך דעם שטעטל. און אונטער דעם צייט האָט זיך ווידער אַרויס-גערוקט ווייטער, פרויען און קינדער. ווען די פּנים שוין פון פרויען און באַגראָבן זיך פּרוּווט... נאָר... פּלוצעם נאָך אַ צוויי רייטער און נאָך צוויי אַ גאַנצע באַנדע באַוואָפנט, אַפּגעריסענע מיט זייערן אַנפירער, ווי מען רופט זיך זייער שנעל. די פאַרטעריבענע שוין זייער פאַרנומען פון די ייִדישע הייזער און אַלץ צוגעגרייט...

אונטער דעם רויטן זיך ווידער אַרויס אויס אַלע שטעט אַרום. אַבער נאָך איידער די טשודנאָווער, די שווער אויך געווען אַ גרויסן פון דער גאַנצער באַנדע איבער דער אַרומיקער; די געפאַנגענע - די מאַכנאָווצעס! באַלד האָט זיך אַ קלוב פון אַרויסגעשלאָגענע שטאָט, באַלד האָבן אין גאַנצן זיך צעלאָזט, אַלץ אין שטעטל – מאַכנאָווצעס...

אין און פאַרפרוירענע פּאָגראָם טעג; אומגעבראַכט הרוגים און געשאָסן אַלע, ווען די גאַנצע פּאַמיליעס אומגעקומען, נאָך אַלעמען הרוגים פון די דערפער געזאַמלט אין אַ גרויסן קבר געלייגט און געשען – פרויען און קינדער און אַלטע...

און איין גאַנצע פאַמיליע פון אַ דאָרף אומגעקומען...

די הרוגים פון דער משפּחה:

לאה טשערמאַווער 50 יאָר אַלט, רחל טשערמאַווער 48 יאָר אַלט זיין פרוי, שרה טשערמאַווער 20 יאָר אַלט, פּעסיע טשערמאַווער 18 יאָר אַלט, חנה טשערמאַווער 14 יאָר אַלט, ישראל טשערמאַווער 10 יאָר אַלט, באַרעבוך 9 יאָר אַלט און משה 6 יאָר אַלט. די אַלע זענען אומגעבראַכט און אַלע אין דער אומגליק...

נאוואקאמאווסקי אשר } מאן און ווייב
נאוואקאמאווסקי מלכה

שטראווסקי משה } מאן און ווייב
שטראווסקי טויבע

טשערנאָפּי וואָלף

פראַמבערגער שמעון 18 יאָהר אַלט

וואַסערמאַן סאַני 15 יאָהר אַלט

וואַסנער חוה 58 יאָהר אַלט

פסח-בער לערנער 47 יאָהר אַלט

די הרוגים פון באַרק:

פון טאָסינין: אהרן גולמאַן, מאַן:
" שלמה גולמאַן זון:
" דוד גולמאַן.
" אוושען גולמאַן 25 יאָהר אַלט

פון קאָלאָני כאַראַשטשאַנאָווקע: [illegible], זיין פרוי:
" [illegible], זיין זון:
" [illegible].

פון דאָרף טאַרטאַקוויץ: לוסטמאַן יעקב
" " לוסטמאַן דוד
פון דאָרף גמאָווע: אַלעקסאַנדער יוסף
פון " טאָרטשין: שלים טשערניס
" " לייב באַרנבוים
" " הערשל ראַזאַוו.

פון דאָרף באָראָטשין: וואַלאָשין מאָטל 20 יאָהר אַלט
" אַנטאָס אשר 17 " "
פון דאָרף [illegible]: [illegible] פרומע 47 " "
פון [illegible]: [illegible]
פון דאָרף חאָטקוו: פיינשטיין מאיר 55 יאָהר אַלט
פון " [illegible]: רודמאַן שלמה

און ווער וויסט וויפל נאָך באַקאַנטע הרוגים וועלכע [illegible] ... [illegible], משה טשערנאָפּי, [illegible]

1928

און אין דער אייגענער נאכט, ווען די קלעטקע [illegible] איז פארגעווען איז די [illegible] אנטש
די [illegible] פון די [illegible] אונטער אלע [illegible] ארויסגעשלעפט אין א [illegible] פון אנפירער פון
די [illegible] [illegible] אויף [illegible] אין פאר [illegible] [illegible] אין א [illegible] פאר דעם באנדע און
[illegible] [illegible] [illegible] אין א [illegible] [illegible] טשענסטאכאווער [illegible] פון נאך [illegible], [illegible]
קרבנות . . . .

אבער [illegible] איז [illegible] די ווילדע [illegible] [illegible] פון [illegible] [illegible] ארויס. [illegible]
[illegible] פון דער [illegible], ווען די ווילדע באנדע [illegible] נאך [illegible] [illegible]. אין [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] די [illegible] טשענסטאכאווער [illegible], ווען די [illegible] נאך [illegible] די [illegible] אין [illegible]
די [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] די [illegible], און [illegible] [illegible] די [illegible]
[illegible] די [illegible] טאנק-[illegible] [illegible], [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible]. אין די [illegible]
[illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] . . .
[illegible] טאנק-[illegible] איז [illegible] [illegible] [illegible] פון [illegible] אין [illegible] [illegible] . . .

. . . .

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] דער [illegible] טשענסטאכאווער [illegible] און די [illegible] פון דער [illegible]
באנדע. [illegible] איז [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פאר דער [illegible] [illegible] פון טשענסטאכאווער. און די
[illegible] [illegible] [illegible] דער [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] איז די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] א [illegible] [illegible]. א [illegible] פון
[illegible] [illegible] [illegible] פאר [illegible] א [illegible] די [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] . . . א
[illegible] פון [illegible] [illegible] פאר [illegible] [illegible] [illegible] דער [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], א [illegible] פון [illegible], [illegible] [illegible], א [illegible] פון [illegible] אין [illegible]
[illegible] . . . אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] איז [illegible] א [illegible]
[illegible] [illegible] . . .

. . . .

קרבנות פון דער טשענסטאכאווער [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] דער [illegible], ווען [illegible] טשענסטאכאווער [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] באנדע "[illegible]" אין
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] איז [illegible] [illegible], און [illegible] [illegible]
פון טשענסטאכאווער [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible]
[illegible] באנדע, נאר אפילו [illegible] [illegible] [illegible], די טשענסטאכאווער [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין טשענסטאכאווער [illegible]
[illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] . . .
[illegible] [illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] איז

געפֿאַלן פֿון טשודנאָוו קיין זשיטאָמיר. און אין דעם אייגענעם טאָג וואָס מען גוואַלדט אין פּאָגראָם דעם
ווײַב פֿון "וואַסאַני-פּאָ" ברוך פּיונש, 34 וואָס אַלט. אין מיר שלאָגט אונדז גבת רחל און מיר זענען
אונדז אין טויט אַריין אויף אונדז די-זעלביקע. מען שוועסטער טויבע פּיונש באַלאָשינסקאַיאַ, פּאַרשטעלנדיק
פּערל פּינסטער און וואָס פֿאַר אַ מכּה דער ברודער געפֿינט זיך האָבן זי אויס צווואַקסן קינד וויסנדיק
הענט, געלונגען אַז אויף דעם קינד וועלן די מערדער גלייך רחמנות האָבן און זי וועט-פֿאַרט געבליבן
ברודע אַ-פֿראַסטערין אין די לעבן אין פּרוון, זי די מערדער אַזוי אין פּרווט דער גוטן קינד אויף די הענט
פֿון ברודער פֿאַרטוויסטן... די מערדער. אַבער רחמנות האָבן ניט געהאַט. טראָגן די אַלע אַריין אין טויט
אַריין אין דעם גרויסן אויף טויט אַלע-די: ברוך פּיונש און זײַן שוועסטער טויבע-באַלאָ-
שינסקאַיאַ מיט איר צוויי וואַקסן קינד

. . . .

טשודנאָוו אַ באַשטענדיקער פּאָגראָם

און דער פּאָגראָם פֿון די פּאָליאַקן

פֿון אָנהייב ווינטער פֿון 1919-20 איז טשודנאָוו פֿאַרוואַנדלט אין אַ שטענדיקער פּאָגראָם. פֿון איין זײַט
זײַט, וואָס טשודנאָוו געפֿינט זיך אַזוי נאָענט צו בערדיטשעוו און זשיטאָמיר, וועלכע ווערן פֿון די קאָמפּעטענט
צו פֿאַרנעמען ניט געוואָרן אַזוי ליכט אָפּגעטאָן, פֿון דער צווייטער זײַט דער אויבער-גרויסער ברעג אײַן
טאָג שטאָטראַוו, וואָס געפֿינט זיך צווישן וואַרשע פֿון טשודנאָוו אין וועלכער שולדיק די באַנדע דעם צווייטן
טאָג פֿאַר טראַסטיגער רעל די בוידן איז צו ביז דער צווייטער טאָג. דאָס אַלץ ברענגט, אַז
טשודנאָוו ווערט פֿאַרוואַנדלט אין אַ באַשטענדיקן פּאָגראָם. אַ באַשטענדיקן איבערגאַנג פֿון איין מאַכט צו דער צווייטער,
אַ באַשטענדיקן אָנגריף אין אַגענטן... שטענדיק שיסערייען פֿון פּאָגראָם און פּאָליאַקן, שטענדיקער
מאָרד פֿון פּראַוויזאָרן אין באַנדע-איבערגאַנג, שטענדיקן גזלה און צעמאַרטערט און אויסגעריסן פֿון הענט
און שטאָט. די אייניקער שטאָט, וועלכע-פֿאַלט טשודנאָוו. פֿון וואַנען טשודנאָוו פֿליט באַגלייטן
מיט, פּאָגראָם-מאַכער, לאָזאָוסקי, גאָרניק, מאַגען פֿאַרנעמען פֿון דער פּויליש אָקופּאַציע. קומענדיק
פֿון פּראָדאָוויץ פֿון די שטאָט פֿון זשיטאָמיר און בערדיטשעוו ווערט ניט דערלאַזט. דער באַלשעוויקישער
גרויסער פֿון ווינטער פֿאַרוואַרפֿט וועלן אַרויסגיין אין אַרויס... ברענגען און שטעלט אַריין
מיט, ברויט אָדער אַנדערע פּראָדוקטן פֿון דער גאַנצער נויטווענדיקייט - ווערט דאָס באַלד רעקווירירט און
אין די טרעגער ווערט שטרענג באַשטראָפֿט. דער נגרת וואַקסט פֿון טאָג צו טאָג און מיר הונגער נייטיקע
אין די קרעמלערס פֿאַרמאַכט... ווייניק שטאַרבן אין די גאַסן פֿון הונגער. אויך דעם באַזונדערן הונגער
פֿון ווינטער פֿון 1919-20 קומט צו אויפֿן טשודנאָוו באַט-גלות ביז 250 געשטאָרבענע פֿון טיפֿוס און
אַנדערע קראַנקייטן... קינדער אין דעם שטעטל, שלאָגט איז גאָר אַ קראַנקער שטעטל. די טיפֿוס-עפּידעמיע
קומט אויס אין טאָג אַ דריטל פֿון יעדן פּויער. און אַ מאָל אַפֿילו צו זיין דעם וואָס צו באַזוכן וואָס איז אויך ניט געווען
פֿון די אַרעמע אויף שטענדיק טויט. פֿאַרדי דאָס אומגעקומענע פֿון די אַלגעמיינע נאָמען-און קראַנקע
מענטשן, וואָס וועלכע זיך געפֿינען און ווייטער שטאָט פֿאַרשפּרייט נאָך מער די גלויבער-עפּידעמיע.

. . . .

20 zb.

דאס געדויערט אזוי [illegible] ווינטער ביז [illegible] פרילינג, ווען טשאפאיעוו ווערט פארוואונדעט דורך דער פוילישער [illegible]. אבער אויך די פוילישע ארמיי [illegible] די טשאפאיעווער [illegible] [illegible], ווי אזוי [illegible] [illegible], ווי אזוי [illegible] [illegible]", וואס געהערט אויך [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible]... אויך די [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

... [illegible] [illegible] אויך [illegible] די [illegible], [illegible] [illegible] אויך [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון די [illegible] און [illegible] [illegible] אויך [illegible]... [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] און [illegible]" [illegible] די [illegible]...

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] פון [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

[illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible] [illegible] די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] די [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

[illegible] [illegible]...

[illegible] – די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] פון די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]... [illegible]...

[illegible] [illegible]...

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]...

נאָר צבֿעקיגער קלאָגן אין

אַ פּאָגראָם פֿון זדונסקע אַרווי...

ס'איז ניט אַוועק קיין דריי חדשים, די רעוואָלוציע [illegible] באַפֿרײַונג האָט נאָר וואָס אין אָנגעהויבן [illegible] וואָס, האָט נאָר וואָס אין אָנגעהויבן די ביינער נאָך די אַלע שווערע [illegible], האָט נאָך וואָס אין [illegible] דאָך [illegible] — אין די [illegible] די [illegible] געשטאַנען [illegible] אין [illegible] ... די [illegible] אַרווי [illegible] אין קלאַפּ נאָך אַנדערע [illegible] אין [illegible]. אין [illegible] וואָס [illegible] אויף [illegible] פֿאַר די אַלע ותנות חוולות, וואָס [illegible] פֿון [illegible] ני [illegible]...

אין קלאָגן [illegible] שווערע פֿון אַנדערן. די [illegible] די [illegible] [illegible] ... [illegible] באַוויזן [illegible], [illegible]...

אין נאָך [illegible]: אַל [illegible], [illegible] אין נאָך אַל אַ רווער [illegible], וואָס די פּוילן [illegible] אַרווען
די [illegible] ווי [illegible] פֿון [illegible] רבנות...
[illegible] באַפֿרײַונג [illegible] שווערע [illegible] אין [illegible].

אָבער [illegible] צו אַנדערע [illegible], פֿון [illegible], פֿון וואָנען [illegible] ניט [illegible] אין
נאָך [illegible]...
אַ פּאָגראָם פֿון זדונסקע אַרווי...

[illegible] סכּות [illegible] געווען, [illegible] פֿון די [illegible] די [illegible]
[illegible] פֿון [illegible]. [illegible] אין [illegible] אין [illegible]
[illegible] פֿאַר [illegible], [illegible] פֿון [illegible] אַרווי, [illegible] פֿון [illegible]
אַפֿילו אין [illegible]. די אַרווי [illegible], [illegible] אַרווער [illegible]
די צו [illegible] ניט אַרווי. נאָר [illegible] אויף [illegible] וואָס, [illegible]
[illegible] וואָס [illegible] פֿון [illegible] אַל [illegible]. [illegible] פֿון די [illegible], [illegible]
[illegible] אין [illegible] פֿון [illegible]. נאָר די [illegible] [illegible] שוין [illegible]
[illegible] אין [illegible] אין [illegible]
די [illegible] נאָר [illegible].

[illegible] דערציילט מיר, די [illegible] פֿון זיי...
[illegible] אַרווער פֿון [illegible] וואָס [illegible] אויף [illegible] אַל די [illegible]
[illegible] אַ [illegible] פֿון [illegible] פֿון זדונסקע אַרווי. אין [illegible]
[illegible] פֿון זדונסקע [illegible] אַרווי [illegible] אויף אַל [illegible] ניט [illegible], [illegible]
[illegible] אויף [illegible]... אַפֿילו, די [illegible] אַרווער אין די [illegible]
[illegible] זיי...

21/8.

דעם גאנצן טאג פון צווייטן טאג סכות האט זיך געצויגן דורך שטאפנאוו גרויסע טויטע קאוואלקאדע
פון אנצאל פון לבושים ארמיי. טאנקען מיט זייער שווער-וואגנס און שווערע און לעמפענדיקע אויטא-
ריפן. נאר אמאל טרעפט מען נאך טויטע וועגן און די רוסישע ווערמאכט. נאר בלויז ווען די דייטשע גייען
אונזער שטעטל און שטאט אוועק, האבן מיר קאוואלעריסטן, וואס האבן אין א שטיל פארגאנגען...
די געזעץ פון שטאט און אין גאס און אין געזעצן פון די אלטע יידן, וואס זיי גייען נאר אין די ווייטע הויז-
טיר, די לייט דאס ארויס, אויך סוכות, שטייען מיט די גערודערטע פענצטער און די פויערים פון אלע זייטן
געווען, וואס ארויס אין די טויטע שטאט. פרויען און קינדער פון די רוסישע באפרייאונג... ביי די ווענט
נישט געקומען ביים ווינטער, און די טרעפן זיך מיט שטעקנס ארויס אויסגעשטרעקט. נאר איינציקע שטייען,
און די יידישע הייזער, פון די געזעצן וואס האבן זיך געשלאגן. און די שטילע ווינט און שטאט
און די טויטע פארבן. די ווינט וואקלט די שטיל פון די פרוי פון די גאנצע שורה...
ווען דער טויט פארט דורך דעם אויסגעשטארבענעם שטעטל, דער וועלטקריג פון די שטאט פון דער
נאר ווי ארויס אין די באראקן, און נאך געשטאנען און דער שטעטל פון דער ערד, אויסגעשטרעקט און
פאר דאס לעבן, אין די אלטע הייזער איבערגעלאזט, און דער זכרון פון דער ליכט נאך ווייסע
אין דאס שטעטל אלץ אין סכנה...
דער שטאט ארויס, איבערגעלאזט אויף א וואקלענדיקן שטעטל און אין די אנגעווארפענע וואנט
אויף די אנדערע זייטן, און ווען געקומען אויף פון די נאכט און פון דער אייביקער שטאט
די לערער, ארעסטירט...
נאר אין דער שורה ארום ווארט אויף די ארעסטירטע ווען און פאר דאס שטעטל...
די [illegible] באפרייט ווען, אויך דער באפרייאונג און שטעטל פון דער טויטער ערד און אין גאנצן גרויסן
ראש-השנה באלד אויף די ערד און די הויז, און באצאלט און די הייזער לאזט מען
וואגן אויף דעם שטעטל נאך די ארגאניזירטע געשעפטן, וועלכע באפרייען און זיי אומזיסט פארטריבן,
פון ארויס גיין אויף דער ערשטער זייט, פארטריבן און די שטאט אין שטילע גאסן אויפגעזוכט...
א געשריי האט זיך אויסגעשטרעקט, פאר די פאמיליע און אין די אלטע באפרייאונג אין אנדערע שטאט
און זיי די נאכט געקומען אין די לאגער און אויף דער ארעסטירטער קווארטאל,
באזונדערס די נאכט אין דער חלק-גרויסער שטאט...
ביי די פארטיזאנער האט זיך געפונען פלאץ ביז די טאג, ווען א געשריי פון שווארצע פון קוים-באפרייאונג, וועלכע
פון די נאכט אין דעם פאגראם, און די אלטע שטעטל, וועלכער האט זיך געפונען נאך דעם פון טויט
די שטיל און דאס אייביקע...
דער מענטש פון די פארטיזאנער וואס די נאכט און אויך דער מענטש האט זיך דערוואוסט ווען די פרייהייט:
[illegible] פון די קינדער פון די שטאט" און דער טויט פון די פארטיזאנער, פון די שטעטל און פון
וועלכער איז א גרויסער טייל פון די פארטיזאנער פון דער אייביקער נשמה וועלכע...

. . . .

דער נאכט האט אויך דער אלטער פון די פארטיזאנער **אברהם פויגעל**, וועלכער, ניט געקומען
וואס אין דער שטאט ארויסגעגאנגען און די נאכט אין גרויסן און זיך ארויס די נאכט. וועלכער געקומען האט.
אויך די פארטיזאנער, וועלכער ניט פון דעם שטאט און די שטעטל און דער
די פארטיזאנער אויף דער נאכט...

נאָכדעם זענען מיר אויך די געזעלשאַפטלעכע טוערס פון פּלאָוואַען אומגעקומען פון העכער פון אונזער גאַס...
יחזקאל גראָסמאַן, וועלכער געווען פון אַלע צוויי טאָג און נאַכט אין פּראָווינץ מנחה פאַלט און גייט שמונה-עשׂרה
אַבער ער האָט פון דער צייט, וואָס ער האָט אויך אַרויס צו אונדז דורכן פענסטער...
און דער אַוועקגעגאַנגען פון טרעפּ א קול פון אָן וואָסער פּרעל פּאַסטאַרניאַן פון דעם ליוואַן הויז און דערצייל
צו אייך טויט...
די אַרימע משפּחה גרינשפּאַן זיינע וואָס אַלע האָבן זיך און גאַס וואָס פון אַלטע הויז און זיי וואָלטן פאַרגעמען
איינגעגאַנגען צו די אונטערגרונט פון די וועלדער מיט ביקסן, זיי שוין אויך נאָך אין דער פּאַרטיזאַנען צו... צו פאַלט
די שטוב. פאַרלאָזן צו וואַרטן ביז עס קומען זייערע צו-וויל פאַרבראַכטן ווי אַלע אין זיי גלויבט א
טויטער איינער פון דער הענט.

חנוך וואַכער, 40 יאָר אַלט, וועלכער האָט אויך איין אויגנבליק פון א צוזאַמען גאַס צו זיך א הויז, רופט
מיר אין די טיר פאַרמאַכט צו ווי די שכנים און ער האָט צו ווי די שטיין איבער טויט...

נתן וועקסלער, דער טיפּ פון דראַמאַטישן טעאַטער אין "ווערזאַרויס" האָט זיך אַלע אַרויס אונטער א
באַרג ליגן אויסגעהאַלטן, מיר פאַרן אים אויפן שאָס און ער פאַלט אים שפּעטער ווי די נאַציסטן וויל
פאַרלאָזן, נאָכדעם האָבן זיי אים אַוועקגעפירט אין פעלד אַהין איינער שטאַרק און אים אויס ווינט
פון זיין קינד, ער האָט אויך זיך און א רעוואָלווער פון א נאַציסטן אין הענט געקענט צוציען צו דער ערד,
ווען אים האָט געזען פון אים ווי א שאַרפּע אויגן הייבט, צום קאָפּ פליהט און דער קוגל, באַגלייטן די
די לעצטע וואָרט פון נאַציסטן...

די ברידער וואַלף און זאַנווייל אין שטוב האָבן אויך אַרויס דורכן פענסטער אין פאַלטן געפאַלן צום "הונדערט
טויזנט האַלב" נאָך אַלץ אין נאַכט גאַס. די ברידער וואַלפיטשער און זאַנווייל ווען אויסן ווינטער
אויך צוויי און טויט, נאַציס וואַרפן אים פון באַרג. אין פאַרזעצן גאַס, פון ווייטן אין אַלעמען אַוועקגענומען... און
נאָך לעבן געבליבן ביז צו דעם וואַסער, יעדער האָט נאָך זיין גוט, פון פלאַמען צו אים געשאָסן צו ווערן
און די זעלבע האַנט איז געבליבן פון פאַלשטעל. ער האָט ערבער צוגעלייגט ווי צוויי. און שפּעטער אים אַרויס
געקומען מיט די שאַרפּע אין רעוואָלווער. אין ער האָט פון אים די פוס. זאַנווייל האָט נאָך וויל
געפאַלן די אַרגסטע און פאַלן, נאָך ברידער-וואַלף ליגט צוויי ווי אַרויס פון וואַסער הענט. זאַנווייל
וועלכער איז געווען פון אַלע וואָס איז א גרויסער ראַנג אויך ווי צוויי נאָך א הונדערט שטיינער אין ווייט פאַלט
ער א שפּעטער פאַרוואָרפן א באַרג אויך אַוועק פון שוין טויט........

[illegible]
[illegible] נאָך דעם קאַמף [illegible] גערוקט און געבליבן פון די אַרויס
[illegible] און וואַלד אין זיך און וואָס [illegible] קאַמפן אין די באַהאַלטן און די רויטע אַרמיי
[illegible] אין די וועג אויבער די גאַנצע נאַכט און אין שטאָט, וואָס דער אַרמיי האָט אויך שוין געוואָרן
[illegible] פון [illegible] א [illegible] און [illegible] ... דער [illegible] אין [illegible]
[illegible] די גאַנצע נאַכט אין טויט ביז

האָט אַ וואַטע, הינטערן די גאַנצע נאַכט אַלץ אַ ווערטער פֿון דער ליבע צווישן לעבן און טויט...
די וואָס באַוויזן אָבער ניט צו אַנטלויפֿן פֿון געטאָ, זיך אויסבאַהאַלטן און געראַטעוועט אין די הייזער
געבליבן זיך די גאַנצע־נאַכט [illegible] וואָס אויפֿן שווערדן געטאָן אונדז דעם שווערסטן פֿייל. זאַ-
מלבּש לויבן, געזאָגט די וואָס האָבן דאָס אונדז דערציילט פֿאַרגאַנגען אַדער אַזוי פֿאַר ראַט-אַנגע-
שטעלטע... [illegible] פֿון שטאָט, די שלעכטע צוויי די הויכע שלעכטס, די שוואַרצע גרויסע [illegible]
אויסער הויכן לויב, די טרויער צווישן [illegible] וועלן די טויטע צווישן די [illegible]
און פֿאַרשלאָגן פֿון דער נאַכט האָט אַז [illegible] נאָך געווען זייער [illegible]...
[illegible]... אויסער די גרעסטע צוויי אַ געטאָ באַזעצט זיך פֿון 30 אַלט־גאַנצע אַנדערע
די פֿעלקער די טויטע מיט די פֿענסטער, און אַרויסגעוואָרפֿן זיך אין געטאָ פֿון אַלט-[illegible], און [illegible]
שאַרבנס [illegible] זייער אַ שטאַרקער צייט נאָר געווען אַרויס אין די גאַנצע [illegible] פֿון די אויף [illegible]
טויט אין גאַס אויף אַ גאַנצן, וואָס האָט נאָר געוואַלט פֿון די [illegible] באַשטימט וואָס נאָך
פֿאַרבליבן פֿון נאַכט, אונטער, [illegible] און [illegible] פֿון די פּראָפֿעסאָרן באַאַמטע. דאָס גאַנצע
[illegible]... [illegible], געשטאַרבן
[illegible], וואָס איז נאָר פֿאַראַן און זייער אַפֿילו [illegible]... דאָס אַלץ, וואָס
[illegible] פֿון אַרויס דורכן פֿענסטער פֿאַר די אַרטיקע געגנט, וואָס [illegible]
[illegible] פֿון אַ [illegible], דאָס [illegible] איבער אויף דער [illegible] אויף. דאָס
[illegible] די טויטע [illegible] די [illegible] וואַסער [illegible]
[illegible]...

[illegible] און די לעצטע דאָס [illegible] צוויי אין צווייטן [illegible] פֿון דער [illegible] אַלץ געווען
[illegible], פֿון פֿריער האָבן [illegible] די [illegible], וואָס איז [illegible] צווישן [illegible]
[illegible] די [illegible]...

[illegible] פֿון [illegible] : 7 [illegible], [illegible] פֿאַרשטעלטע און [illegible]
[illegible], [illegible] פֿאַר [illegible]. ([illegible] און [illegible]) און אַלע [illegible]
אין פֿענסטער פֿאַר [illegible] און [illegible], [illegible], [illegible] און [illegible]
[illegible] וואָס [illegible] פֿון [illegible]...

די רויטע [illegible]

אין איינעם [illegible] איז דורכן [illegible] די רויטע [illegible] "[illegible]"
און [illegible] פֿון "[illegible]": [illegible] די [illegible] און [illegible]
פֿון [illegible] וואָס [illegible] די [illegible] [illegible] פֿון [illegible]

די גרויסע [illegible]

אין [illegible] אַ וואַנדער אַ [illegible], אַ [illegible] אין אַ קאַלטער אין [illegible]
[illegible] פאַר אויך די [illegible] פאַרטאַמטע [illegible] פון [illegible] אַ גרויס־טייל [illegible]
[illegible] אין אַנדערע [illegible] – [illegible] פון אַ סך [illegible]
[illegible] אין אַ [illegible] האַלב אין וואַסער [illegible]. די
[illegible] – [illegible] אין [illegible] אויפן [illegible] קאַפּ [illegible] אין
אַ [illegible] אין [illegible]. [illegible] קיין [illegible]
[illegible] וואָס האָבן אַ [illegible]… [illegible]
[illegible] קיין [illegible] וואָס די [illegible], האָט מען אין [illegible]
[illegible] אין פון די [illegible] אָדער
אין אַזוי האָט מען [illegible]. [illegible] האָבן די [illegible] צווי [illegible].
[illegible] פון [illegible] פאַר [illegible] אין [illegible] –
[illegible] – אַזוי אויך [illegible], אַזוי פון [illegible] –
קיין [illegible] אויך [illegible]…
[illegible] אין [illegible], אין [illegible] פון [illegible] פון [illegible] פאַרגאַנגען [illegible] ניט
פאַרבאָטן [illegible] די [illegible] אין [illegible] אַ [illegible] האָט [illegible]
[illegible] אַ [illegible] אין [illegible]. אין [illegible] אויך [illegible]
פון [illegible] פון די [illegible] פאַר אויך [illegible] אין
קיין אַרבעט פון וואָס צו פאַרדינען [illegible]. [illegible] אַרבעט [illegible].
אין [illegible] אין די [illegible] וואָס [illegible]. [illegible] האָט אויך [illegible] פון [illegible]
[illegible] וואָס פאַר [illegible] אין [illegible]. אין [illegible]
[illegible] נאָך [illegible], [illegible] אין אַנדערע [illegible], וואָס [illegible]
[illegible] פון [illegible] אויך [illegible] האָט [illegible]
פּרנסה פון האַנדל אָדער פון [illegible] אין [illegible] וואָס

[illegible] אין [illegible] אָדער פון [illegible] קיין [illegible]. די [illegible] געווען די –
[illegible], [illegible] פאַר [illegible] פאַר די [illegible]… [illegible]
[illegible] אָדער [illegible] אין [illegible] אויך [illegible] אין [illegible] –
[illegible]… [illegible] האָט [illegible] אַ [illegible] האָט [illegible] אין [illegible] –
[illegible] אין [illegible] "[illegible]" [illegible] אַ [illegible] אין [illegible] –
[illegible] אין [illegible], וואָס האָט [illegible] –
[illegible]… [illegible] אין [illegible], וואָס [illegible] האָט [illegible] אויך [illegible]

ביי אַזוי פאַרצווייפלטער לאַגע איז געווען גאָר קלאָר, אַז אין [illegible] אַ אַלטער פּויער –

פונ׳ם גרויסן פון ווינטער שוין גרייט אַ ברודעלע זרויגען, אויפגעשטורעמט צו גאַנץ טשעטשעווי און יונגע ברודעלע
שטעקט אַזוי; צו אַלע שטעטלעך און דערפער, די ווייטע וועלדער, וואָס איז פון אויבן גאַנצן און וואָס ווי איך איז
פאַרגאַנגען, אויסער פון ווינטער גיט אַלע פון אלטען, די טייערע גרויסע צו האַלטן אויך די אַלע, וואָס
נאָר מיר קענען. קומט נאָר קיין פולע אין פאַר אויך איז גרויס אַלע, אַלע; ליבער, שיינער, גאַנצן און שיינע-
קאַרטן פאַר וואָס יענע נאָר מיר פאַרן ניט אונדזערע . . . אַז דאָס ליבע פאַרגעסן ברודעלע איז
גרויסן גאַנץ גליק טייל ווי אַלע דאָס גאַנצע פאַרפאַרגאַנגענע שטעטל אויפגעהויבן און אַלע דאָרט אַזוי
ברענט פון אונדזער אונטערגאַנגען, וועלכע אונדז שפּעטער פאַרגאַנגען צו שטעטעלעך פאַרגאַנגען . . .

דאָס שטעטל ווייט פון שטעטל ביז צו וואַלד-וועלדער, די אַלע, וואָס האָבן גאָר ניט אין דאָרפן גאָרניט און
ווען טאָג גרויס די גרינע זיך אַרויסגעריסן און אויפגעריסן די אַלע יוגנט טאַטעלעך, וואָס אַ מאָל
דאָרט אַלעס, גיט פון ווינטער שוין, וואָס ריפן זיך „החלומות". די פאַרגעסענע
לאַנג-גרינע, פון דאָרט זיך דער נאָך. אַ טויט-קיין אונדזערער און די אַנגעשטעלטע קיין פאַלעסטינע. נאָך
די האָבן זיך אַלע פון ווינטער איבער אַ סך פון די, וואָס האָבן קינדער, מוטער און אונדזערע, נאָר
האָבן זיך געלערנט וואָס פון די ניט נאָך ניט. די פאַרגעסענע אַלטע, וואָס די פאַראַכטע, די גאַנץ דאָס אַלע
אַבער אַזוי אַ נאָך פון די אייגענע זיך פאַרגעסן און די ליבסטע פון דאָרט וואַקסן ברודעלע,
גיט האָבן וואָס ניט פון די אייגענע . . . פאַרמאַכט וואָס שוין פאַר „היימישע" היימען
אַלע אַלע צוזאַמען האָבן אין זיך דאָרט געפונען ברודער פון אונדזערע פון ווינטער פרוכט, פון קינדער צו שטעטל,
און וועלכער די ריפן צו זיך און די גאַנצע היים. און אַלץ שטאַרק פון ווינטער גרינע וואַרטן פאַרגאַנגען
אַלעמען, וואָס האָבן גערעדט גאַנץ, קינדער און שפּעטער אַרויסן צו זיך און די נאָענטע שטאָט
פון וואַנען אַוועק אַרויסגעריסן גאַנץ ניט אונדזערע . . .
און די הייסע אין ליבן . . .

אַלעמען די אָרעמע פרויען וואָס האָבן ווינטער און אונדזערע, וועלכע שוין געוואָרן כּסדר געוואָרן אַלעס שפּעטער
האָבן זיך געמוזט פאַרן קינדער אויף וואַרטן איין האַלב פון די וועלדער, נאָענטע באַרוואַסע און
די גרעסטע פרויען און נאָענטע צו דער גאַנצער אין זיך אַ גרויסע ליבע און וואַסער די אונדזער וועלדער.
שטעטל גאַנצע פאַמיליעס, וועלכע האָבן ווי וואַסער אַ קינד קיין אונדזערע אוועקגעשיקט, תמיד די שפּעטערע,
די קינדער ווי דאָרטן נאָך גאָר די היימען . . . טוואַרפן אַלע פאַרטריבן אַוועק קינדער, אונדזערע ווינטער-
אַנשטאָט נאָענטע, וועלכע אַלע די וואָס אַנגעקומען „היימען" די גרינע, אַבער וואָס איז פאַר דאָרט
צו זיך אין נאָענטע די אונגעלונגענע פאַמיליע אַרויסגעריסן . . .
שטעטלעך געוואָרן פאַרגעסענע די אַלע „אומגליקלעכע".

וואָס האָבן און אונדזערע געקומען ניט אין היימען צו זיך צו האָבן די פאַרלאָזטע היימען און די טראַכטן אַלע די אייגענע און גרויס נאָך פון דאָרט
די „אומגליקלעכע" וואָס האָבן פון דאָרטן און דורכן זיך, ווען די אַלע תמיד אַלע, ווען אַוועקגעשיקט „היימען"
פון זיך און די פאַרגאַנגען און צו זיך אַ פּלאַץ דורכגעגאַנגען, און אַזוי אַוועקגעריסן „אַרויסגעריסענע" . . . און איך
נאָך די אונדזערע אַלע די פאַרגעסענע „אומגליקלעכע", אַלע, איך צו פאַרגאַנגען . . . די פאַרגעסענע וואָס פאַרטריבענע שטעטל,
אַבער דאָס ביז זייער געוואָרן „פאַר אַלע „היימען גלייבונג", אַלץ וואַרטן אַלע די ווינטער אַזוי איך.

גאנץ בארגס אין ניט פאראנט... ווארפן אין די ווייטן, וואוהין מען אליין ניט...
און באלד נאכדעם די מיגראציע א מאסן-טראנספארט, די פארגייט די פסיכאזע, די קאטאסטראפע.
וועגן דעם פאלגן ארויס פון געטאָ זעלבסטמאָרד, זעלבסטמאָרד ווײַבער, האָבן דאָס ארויספירן איז פון דער
טראנספארטן אין טויטלאגער פארפאר א גרויסער שרעק. אפילו ביז שפּעט... און האבן די ווײַבער פרויען אויך
געפּרובירט. רוסיש, באנדיטן אויך אלע שלאָגן און טויטן זיך געפּאַקט די פארלירן אלדוס וואָס זיי
האָט. און אפילו אומעטום איז ווי ניט צוריק — נאָר דאָס שווייגט ניט זיך...

ווי געבראכט אויך אין געטאָ נאכפראבע ... פון זײַן אויך די פויער, וועלכע פויערן טאג האבן
נאָך ארויסגעפירט, וועלכע פאליציי טויט ניט אויסגעקוקט אויפגעפאסט
דאָס ארויס פאָרן איז ביי נאַכט. און וואָס די נאַכט איז פינסטערער און דאָס וועטער ערגער איז ווײַטער
געפּרובירט... שוין בעסער וואָלט ניט באוואָרנט געהאַט אויך דעם פוילישן ארט ווי די פּראָווינץ
און ווי די זײַן לאַנג געשלאָסן... שוין בעסער טראָגט ווען איבער א גרויסן טאָג פון באַנדיטן
וואַרטן אויך נאָכפאָלגנדיקע וואָס ווי דער באָרג מיט ווייניק און א קאנספּיראטיווע שטעלע פון
שוין בעסער נאָר אומעטום וויל דורך ווי נאַכט ארויספאָרן...

ווי ווײַטער געגאַנגען נאָך די באַנאַנער צו די געטאָ און באַוועגן אנטלויפן. און ביי נאַכט,
אויך פון דערצײַט פאָרט פון ארויס, אויך טויטן, אויך וואַרטן פויערן אויפגעוואָרן. און דערנאָך
ארויס, וואָס די פאַרטראַכט "פויער אויבן ארט פון פארבארגן - ווי דער אויסגעגראָבן האָלצפּלאַץ ביז
ניט מער געבליבן שוואַך פאַרט ווען. דאָס איז געפּאַקט זיך באַהאַלטן און פאַרטראַכט ארויס...
ארויסגעלאָזט אין דער שטאָט אויפּאַסן אויך אלע ווילן נאָך געפונען אויך די דאָרף. וועלכע פאַרטראַכט
פאַרט ווען מען אויסגעלערנט אונדזער פאַרמאַכטע ניט אונטערגעפאַלן איז די רוסישע ארויספאָרן -
לאַנגער שוידער, ווער קיין פויער פאַרטראַכט ניט אויסגעטראַכטע פּלענער, וואָס די געטאָ פאַר-
הינטערגעבליבן ווערט פאַרט ווען אַלץ דאָס דורך...
גרינג געווען ווען אַלץ די נאַכט אין באַוועגן ניט אויסגעלאָזט דורך און פון. דערנאָך
די קלײנע קינדער. דורך טאָל און דער בערג ווײַט ווען, פאַרטריבן פון ווײַטן שטאָט און
פאַראַנטוואָרט די געפונען דאָס האָלץ און פאַרפאַלן... דאָס שטעטל ווערט פון טאָג צו טאָג
ליידיקער אין ווער, ווי ביז אויף דער פאַרנאַכט. און אין טאָג -ווײַטער ארויס אונדז דאָס שטעטל אַלץ
געגאַנגען די באַגראָבן, א-אַלטער פאַרשטאָרבענער בית-הקברות וואו ווײַטן דער הויכער ליכט אויף...

24 зв.

צוריק צום חרובגעווען טשודנאוו...

... נאָך דעם אומגליקן וועג צו פּרידרי[illegible] אונזער געגלויבטע" קומענדיק נאָך
דעם [illegible] אין דעם "גרויסן" ראַוונע, אָדער וואַרשע, טריט שוין [illegible], אַלץ פּרואוון,
ברידער, [illegible] אָדער "קרוב" אויף וועמען מען האָפֿן און צו וועמען צופֿאַלן, און געשטאַרבן [illegible]
און [illegible] אונטער שווערן לאַסט פֿון גרויסן קריוודע, וואָס [illegible] אין אומעטיקן און [illegible]
מיר [illegible] ... אַלץ באַרוישט פֿון אומגליק, מיר [illegible] צו [illegible] [illegible]
[illegible], מיר [illegible] אויס [illegible] און מיר [illegible] אַזוי [illegible] [illegible],
[illegible] ... און [illegible] אַרויס [illegible] פֿון דעם גרינעם וואַלד [illegible]
צו אין [illegible] צו [illegible] [illegible] ...

און דאָ [illegible] דעם [illegible]: [illegible] פֿון די [illegible] [illegible] די [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], וואָס [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און וואָס די
[illegible] אין [illegible] פֿון [illegible] און [illegible] [illegible] ... [illegible] [illegible]
די [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible]. נאָר [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] - [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אין די [illegible] [illegible],
די [illegible] [illegible] ... דעם [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ...

... און די [illegible] [illegible] [illegible] פֿון דער טשודנאָווער [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], ווי די [illegible] [illegible] דעם [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] אויף די [illegible]
אין [illegible] [illegible] [illegible] - [illegible] [illegible] אויף [illegible] [illegible] אין
די [illegible] [illegible] אין [illegible] אין [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible]
[illegible] [illegible] אויף די [illegible] [illegible]!
וואָס [illegible] [illegible] [illegible] אין [illegible] [illegible] ...

. . . .

7353 · 9/VI 25

Закг. М. М.

2-пс.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

13/פז

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

34об

[illegible]

[illegible]

35 fol.

[illegible] די 30 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] 16/6 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

און [illegible] א גרויסער [illegible]. מיר
[illegible]
[illegible] אין [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
און [illegible]
[illegible] 4–5 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] „[illegible]“ און [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
1920 [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

36

[illegible]

[illegible]

37 зв.

26

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]

965

38

דער באַשרייבונג דאָס דאָרף אין דער שפּיל פֿון דער ערשטער יודישער
פּינקס שול. אין איש וואָך אַרויסגעגעבן קינדערשע געדיכטן און געשפּילט
אויך פֿון זיי וואָס באַשטייען אויסגעגליכן מעשׂיות ליטעראַטור און בילדער. די קינדער
האָבן זיך אין מיט אַ סך פּינקס מעשׂיות וואָס געלערנט. רעדן און פֿון [illegible]
די ערשטע ליטעראַטור אין מעשׂיות און דאָס איז זייער נאַטירלעך. פֿאַר דער שול.
אין פֿאַר די קינדער אויך דערפֿאַר וואָס ער וועט [illegible] די
שפּראַך צום רעדן אין זיי [illegible] און מיט געזונגען. די
קינדער וועלן אויפֿגעגעבן צו דער נאַטור.
פּונקט איז דאָס בעסטע. און אַ בריוועל פֿון מענטשן פֿול נאַטור. וואָס ווערט דער מענ
קלאַנג. געוואַקסן אין ווערט באַזונדער מיט אַלערליי באַליבטע אויך מיט אַ סך
נאַטירליכע צופֿן אויף דער וועלט. די קינדער האָבן אין אויסטיילן און רעפּאָרטאַזש
אַלערליי מעשׂיות און אַלערליי לידער און די מעשׂיות איז ניט אויסגעגליכן געלערנט
פֿאַר קינדערשע ליטעראַטור און פּראָזע. די קינדער האָבן אויסגעלערנט
מעשׂיות וואָס אין זיי געפֿילט זיך און קינדערשע פֿרייד. נאָר צו זיי
דאַרף געוויינט זיין צו פֿיל קינדערשן לעבן. אין דער רעפּאָרטאַזש איז געווען אַלע קינדער
די קינדער וואָס האָבן אויסגעלערנט מעשׂיות און לידער האָבן אויסגעלערנט און דער
רעפּאָרטאַזש. די רעפּאָרטאַזש האָט אויסגעגליכן די מעשׂיות און לידער און האָט
געשפּילט וועלכע ווייזן אַלס מאַטעריאַל פֿאַר דער באַשרייבונג און די איבעריקע מעשׂיות און
לידער וועלכע האָבן קיין שום שיינע צום באַשרייבונג האָט מען אויסגעשטעלט און אין
באַזונדערע קעסטל און די רעפּאָרטאַזש האָט געשפּילט וועלכע מאַטעריאַל אין דער
אויסגעאַרבעט האָט מען אויסגעגעבן די קינדער. די רעפּאָרטאַזש וואָרט צוגן צו די
קינדער אין בעת זיי זאָלן שרייבן און באַשרייבונג אַלע פֿראַגן פֿון דער אויפֿגאַבע
לעבן פֿון דער שול. און פֿון יעדער אויפֿגאַבע. די רעפּאָרטאַזש נעמט אין אַכט צו
[illegible] יעדער קינד אַלע זייער פֿראַגן און עטלעכע אַלערליי בריוו און אַ בילד
[illegible], קעסטל. די קינדער זאָלן זיך ניט אויסשטעלן אַלע דערצו וואָס די רעפּאָרטאַזש
זיי האָט אויך קינדער זאָגן זייער וועגן נאָך געמאַכט צו באַשרייבער מעשׂיות און
לידער אין זיי זאָלן בעת זיך ניט אויסגעפֿילן און גרויסן מאַטעריאַל וועלכע.
רעפּאָרטאַזש צו די קינדער.
קינדער [illegible] דאָס איז אויסגעגליכן וואָס איר שרייבט אויפֿער לידער און מעשׂיות
נאָר דאָס איז דאָס בעסטע און דאָס [illegible] דאָס [illegible] אין [illegible]

... געדרונגען אין שפּילן פון תּוגרי. ... אויסן ... אויפן פּראָבע.

38ב

ווינטער.

עס קלאַפּט דער פראָסט
אין די פענצטער —
ער קלאַפּט דערפאַר
ווייל ער איז דער עלטסטער.
דער טייך האָט זיך באַדעקט
מיט זיין וואַסער דעק
און ער איז אַליין
און אין עק.
עס שניט די שניי
אין דער קאַלטער שטורעמווינט
ער טויט
די וועלט.
[illegible] פייגעלעך פליען
און זיי זוכן
און ערטער וואו
צו האָבן.

די גאַנצע נאַטור
איז פאַרשנייט
און זי איז שוין לאַנג
און שוין ברויט.

חוה קראַוואַרסקי

די ליבעל

סקייקלט זיך די רעדלעכלעך אויפן פעלד
דאָרטן לויפט אַהינטער לויפט אין וואַלד.
וואָס קייקלט זיך [illegible] זיך אין [illegible]
אויך קייקל זיך [illegible]
ביז וואַנען דער שלאָפן דער וואַלד
וועט וואַרן אויפגעכאַפּט.

[illegible]

דער שטורעם.

די שטורעם צו וואַרט האָט זיך אויפגעהויבן
פון צפון ווינט האָט ער זיך אונגעהויבן
דער ווינט האָט געוואָלט: צו זיין מיט די נויט
און טיר און לאָדן האָט מען ניט אויפגעמאַכט
די דעכער געריסן די פענסטער געשלאָגן
צו ערגער ליידער ווינט ניט אויסצוטראָגן.

רוזי שטראַשעווסקי.

דער פרילינג געהט.

עס גייט אַוועק דער ווינטער מיט זיינע פראָסט און קעלט
עס קומט דער ליבער פרילינג
און עס ווערט צו ליבער וועלט.
דאָס ליבע זיסע זונעלע שיינט און קוועלט
און אונדזער ליבע זיסע שטראַלן
פון גיין זיך אויף דער גאַנצער וועלט
די פייגעלעך פליהען אַלע און זינגען צו שיר
און וואַרעמער פייגעלע פלאַט צו זיך
קינדער פון מיר פון מיר.

פעסי סאַמקין.

ערב פרילינג.

ער געהט שוין אַוועק דער ווינטער מיט זיינע שטורעמווינטן און די פראָסטן
ווערן ווינטעלעך רופן שוין און עס דערמאָנט זיך אַז דער פרילינג קלאַפּט אין
פענסטער שוין, און ווי די ערשטע שטראַלן שיינען שוין לויפן דאָרט אַלע מענטשן
פון שלאָף אַרויס "ווערן צו שמחה ווערט אַז "חג" סאַרווי צונדעל ערשט שיינט.
די פייגעלעך קומען שוין צופליהען פון די וואַרעמע פּראָווינצן און צו זינגען
"די ביימער שטייען פון תחית המתים אויף". און האָבן אָן שוין בליהען.
און אַלעס האָט אויפגעלעבט. ערשט ווילט פלוסן צו טאָן פליסט אַלעס
טייכל און די שמוציקע קלויסן איינס צובראָכן טייכל. די ביימער

און בלומען בליען שוין און דאָס טייכל פליסט שוין און אַלעס האָט
אויפגעלעבט. פייגעלעך און ווערעם זיינען פריי לעבעדיג און אַלעס פרייט זיך.
נאָכן ווינטער אין שטוב גייען מיר אויס שפּאַצירן פאַרגעניגן אויף טייכל,
און פרייען זיך מיט דער גאַנצער נאַטור אויף ווי אַלע מענטשן פון אַז
פּיס ה אויסגעלעבט.

שרה מאַטשעלאָווסקי

פרילינג

בלומען, גרינע, גראָז,
די גאַס שוין דער יאָר,
גרינען גרינע שפּראָצן שוין
בלומען ווייסע בליען שוין
די בלומער שטייען אויסגעצירט
און אַלע מענטשן בלומען
אַלע קינדער שפּילן זיך
אַלע טייערע בלומען.

אויף דעם גאַנצער שטאָט טייכל
שווימען שיפן וואַסער גראָז
און די קינדערלעך די גרינע
פליסן זיך אין טייכל
מאַטל לעווינזאָן

און אין אַלע שטיבעלעך
וואוינט אין אַלע ווינקעלעך
פֿילט זיך עס דאָס ווינקעלע
און טרינקט געשמאַק טיי
זעט מען דאָרט דאָס קעסעלע
דערנאָך די קאַנאַרייען
פֿאַרשטעקט זיך עס דאָס הייזעלע
און טוט די פֿוטערל ווי
און ווי דער קאַנאַריי
וויל זי פֿליהען זיך
זעט די כּוח דאָס הייזעלע בײַם פֿענצטערל
און שלאָף.
נאָר קאַנאַרייי פֿאַרשטעקט זיך נישט
מיט הייזעלעך באַהאַלט
זעט עס די פּיק די בריקעלע
זעט אויסטרינקען די טיי
און ווערט באַהאַלט מיט הייזעלעך
און די נאָר און שלאָף.

פּיטער מעלאַמאַוד.

די מעשה

אַמאָל איז געווען אַ פֿאָרמאַן, ווי האָבן געהאַט דרײַ קינדערלעך דער
פֿאָטער איז געווען ווייער און אָרעמאַן איינמאָל איז אָרעמאַנטשיקן צו זיין די
אָרעמאַן און געבעטן. די נדבה האָט דער ווי געהאַט צו זיינע קינדער
[illegible] אויס דעם אָרעמאַן פֿון [illegible] לייגט זיך און [illegible] און [illegible]
אויס די [illegible] און גוט אויס דעם אָרעמאַן [illegible]
[illegible] פֿון [illegible] [illegible]. [illegible] ווי דער אָרעמאַן [illegible]
[illegible] הויך בין [illegible] מיט דאָס [illegible]

וועט מיך נישט אויפהאלטן לעבעדיג. און ער זאגט: אבי נאר גייען

אלעס טוט אויסגיין און מאכן אויסגעווען און איבער ווערט פאראורטיילט פון

קאפיטאל טוט. פאר די זעלבע קאפיטאל מוז מען לויפן צו הונדערט

און דריי הונדערט. וועט אויך צווינגען דריי הונדערט פראצענט צו

אויסטראגן אויפן מארק און ווער צינזט פראצענטן [illegible]

נאך מער און די [illegible]. די קונדער צווינגט אויסצוגעבן און מאכן די זיין

און האבן פראצענט פון קאפיטאל און פאר די זעלבע קאפיטאל האבן זיי

געקויפט צו הונדערט און האבן עס געבראכט אויפן דריי הונדערט האט געצייגט

דריי הונדערט האט זיי דער פאטער געלאזט און איז אויסגעגאנגען מיט זיי און

מאכן אויסגיין האט זיי אויסגערעכנט. ווייל צו טיש און האט זיך גענומען

טאקע מיט די הונדערט. גראד דעמאלט איז געווארן צו פרייז אויבער מאכן

האנדל אויסגעשטיקט זיין קאפיטאל ער זאגט: אז קיינער וועט פארקויפן דאן דארף מען

טאן דער קאפיטאל איז אויסגעגאנגען און האט זיך אויסגערעכנט פון האט אוים

געצייגט דעם פרייז איז מער פארקויפט הונדערט. דער פרייז האט געגעבן דעם

אויבער דריי הונדערט קערבלעך און האט אוים געהאט לויפן צו דריי הונדערט.

דער צוקער האט געקויפט די דריי הונדערט און האט זיי געגעבן דעם פרייז און

דער פרייז איז אויסגעגאנגען ווייטער. דאס איז און אויך צו פארקויפן צו הויז.

דער ייד איז געלאפן צו גרויסער נויט און מאכן טרעפט זיך אז דער ייד פארט

אויבער קיין וואַרשע נאך סחורה. דעמאלט וואלט דער בעל-הבית איז אויך געפארן

קיין וואַרשע זיינען אויסגעפארן און דער שלום איז ער האט געלייענט צו זאך

פארדינען און דער עלטער איז אויסגעלאזן ביי אים און שלום איז דער

עלטער האט זיך פארלויפט און דער בעל-הבית אויסגעמאכט איז אויך געגאנגען

אויף [illegible] דער געשעפט און האט געזען ווי און שלום לויפט אוים צו הונדערט

די געלדער און אויבן קאפיטאל שטעלט אויסגערעכנט ווער גלייך אויפן דאס קאפיטאל

דער ווערט קויפט. און ווער גלייך אויפן די פארדינונג דער ווערט

פון צוזאמען. און ווער עס עסט האט די צוגעלאזט דער שפיץ מיט געלד. דער

געשעפט האט אויפגעבויט און ווערט פארטיגט. ער האט אויסגעהאלטן

די בעלן די בעל-הבית צו זאגן אים לאזן קויפן דאס הונדערט ווערט ער

עס אויפהערן און עס אויסצוגעבן צו האבן אויפגעגעבן און אים געלט

אויסגעגעבן עס נאך זאגן ווייל דער מאן ווערט קומען פון וואַרשע און אים ווערט גוט

צייטן. דער גענעראל האט אויך געגעבן אין אופער. די דייטשע צייטן איז צו דער אונטער
ארויסגעגאן סאלדאטן אוז דאס הונדערט אונטלויפן און ס'איז נישט די בעל-הבית
האט זיך פארלאזט דער גענעראל האט געזאגט דאס הונדערט און האלטן
אויפגעגעבן דעם קעמער. דער קעמער האט עס געקויפט און האט עס אויסגעקויט. די
קינדער זיינען געקומען צו לויפן פון מאורך צו זעהען געוואן שטארק הונגעריג
זיינען צו שלאגן אויף קעמער און האבן זיך געהויבן געבן עפעס עסן. דער
קעמער האט געגעבן דעם עלטערן ווינקל דאס קעפעלע. דעם עלטסטן די פליגעלעך און
דעם קלענסטן דאס לונגעלע. דער קעמער האט אויסגעשטעלט דאס געברואטענע
הינדעלע דעם גענעראל. דער גענעראל האט געפרעגט ווי אזוי דאס קעפעלע
מיט די פליגעלעך מיט דעם לונגעלע. דער קעמער האט געענטפערט אז די
קינדער האבן אויסגעטיילט און האבן עס אויפגעגעסן. דער גענעראל האט
געהייסן דעם קעמער ער זאל נעמען די קינדער און צו פארפירן און וואלד
אריין און צו דערטן דערהרגענען און ער זאל פון זיי ברענגען די לונגעלעך
דער גענעראל אויז אויפגערעגט [illegible] דער בעל-הבית און האט געשיקט
אוז ער וועט קוקן די דריי קינדער צו האט נישט פארשטאנען און האט געזאגט
וואס וועל איך זאגן אז מיין וועט קומען פון וואראשע. דער גענעראל האט
אויך גענומען געגעבן אין עצה. די וועסט אויס לאזן אז זיי זאלן געשטארבן
נאך אייך דריי הינדעלעך קעסטעלעך און שטעלן זיי אונטער און סאוד אז דער
מיין וועט קומען וועט ער זאגן אז זיי זיינען געשטארבן און וועט גלויבט זיין.
דער קעמער האט גענומען די דריי קינדער און האט צו אוועקגעפירט און וואלד
אריין צו קוילען. אזוי ווי זיי זענען אין וואלד אויף אונגעהויבן וויינען קעמער אין וואלד
און האט אויס געוויינט צוריסן האבן די דריי קינדער געזאגט שוויגן און
האבן אנגעהויבן צו לויפן דורך דעם וואלד און דער וואלד איז אונטלאפן געווארן
וואס די קינדער האבן אויס אויפגערעגט פון דעם וואלד דער פאר האט ער צו
אויפגעלאזט און האט זיי נישט געקילט און ער האט זיי אויסגעגעבן. דעם גרויסן סוד
וואס דער גענעראל האט אויס געהייסן טאן דער קעמער איז אוועק געגאן און אויס מאורקער
און האט געקויפט דריי לונגעלעך און האט זיי געבראכט צום גענעראל. דער בעל-הבית
איז געקומען פון וואראשע און האט געפרעגט ווי אזוי דאס הונדערט און די דריי
קינדער האט ער אויס דערציילט אויפגעהויבן וואס דער גענעראל האט אויך
אונטערגעלט די קינדער צוזאמען דער וועלט געגאנגען ביז זיי זענען מיד געווארן

האָבן זיי זיך געזעגנט אויפֿן. פּלוצלונג האָט זיך אויפֿגעהויבן אַ שטורעם

אונטער ווינט האָט אויפֿגעהויבן דעם קלענערן ברודער פֿון דער ערד פֿון האָט

פֿיש ערגעץ ווײַט פֿאַרטראָגן. די קלענערע ברודערלעך האָבן זיך אויפֿגעהויבן

אויבן ווײַז האָבן געזוכט לאַנג צו געפֿינען אַז זיי האָבן צו געפֿינען זייער ברודער

נאָר ער איז מיט די שווימענדיקע פֿאָרלאָרן מיט די פֿיש פֿאַרבליבן דער מונטערער ברודער

אויף געוואָרן שני מלך אויף דער קלענסטער ברודער איז אַוועק געלאָזט כּוחס

קוימער אין ער האָט געשפּילט מיט גאָלד. די האָבן אויפֿגעפּראַוועט לויטער

טאָטן אין פֿאָרלאָרן אויף אין האָט געפּראַוועט גוטע גרויסע סעודה.

לייזער ברוילאָווסקי,

21 לידעלע

פידעלע פידעלע
שפיל מיר א לידעלע
צו וואס טויג דיר מיינע לידעלעך
זינגעשע מיר ווינגעלע
ווען איך טור שפילן וויפל דו וועסט וועלן
האט געענטפערט דאס ווינגעלע:
אז איך פערהער פון דיס ליב שלימעלע
פאר וועס איך מיר און אלע מיינע טרייען
און פארגעס און מיינע שמערצן.
און איך אויב מיר זאן טאנצן
זינגען און שפרינגען
און ווייסט ביי מיר אויס
אוז נענער און בעסער פון דיין שלימעלע
אויז גאר אויף דער וועלט ניטאו.
נעם איך מיר צונויף אלע חברים
און איך דערצייל זיי פון מיין גליק.
וואס איך האב געהערט
העבן זיי מיך אויס
האט אנגעהויבן דאס פידעלע צו שפילן
און דאס ווינגעלע האט אנגעהויבן טאנצן און שפרינגען.

אברהם פורטנוי דלת

42зв.

צו לערער

אַזוי הונדערטער הונדערטער גיב שוין צו קריי

און לאָז אונזער הונדערטער לעבן צו זויי

דאָס הײַזער וועלן מיר קויפֿן און פֿערדער

און דאָס הײַזער זאָלט עסן אונזערע קינדערער

עס זשע קינדערער עס דאָס אייזער

ווײַל דאָס אייזער האָט געלויבט אונזערע הונדערטער

עס זשע דאָס אייזער האָט דאָס הונדערטער געלויבט פֿאַר דיר

עס זשע מיר וועלן דיר גיבן פֿרירינקען מיט ביר.

ברכה ספּעקטאָר!

צו מאַמע

אַממאָל האָט געוואָלט אַ אַלמנה צו האָט געהאַט און יינגל אַ בן-יחיד ער האָט געוואָלט באַלד אויף צייט טייער. און צו זאָגן געוואָלט אויס ווי דער טאַטע-מוטער אויסגעמאָלט האָט סקלאַוו אָרויין צו ייר. זי האָט באַקומען פֿאַר דער אַלמנה אויך ביין אויער מיהוס ברודער צו האָט זיך אַמאָל געגלויבט אַיין צאָרט ווי אָנגע קינד אויך זײַן מוטער מיהוס צו ברודער האָט מוין מוין האָט ער האָט געגלייבט האָט ער מיר אויפֿגעלט נאָך געמאַכט פֿון ער האָט צו ברודער. האָט ער אויך געפֿערטפֿערט האָט ער אויך געוואָלט מיט זײַן ברודער. ברודער און האָט האָט ער געקומען צו קינד טאָן וואָס ערלויך באַ אויס צו האָט אויס דערלויבט האָט צו אויך שטאָרק אויס האָט ער מיר גיבן געלט און צו האָט שוין געקויפט צו ברויט מיט מילך און נאָך זאָגט דאָס יינגל האָט געהאַט האָט ער קאָר אויס דאָך צו פֿערדער פֿליגער אויס ראָזן אויפֿגעלט. און מאָל געלט פֿון אויס פֿאַר פֿאַר קויפֿן צו בוימל שפּאַציר און זיי האָבן זיך געלאָזט שפּאַצירן און פֿעלד אַרויס. צו זיינען געקומען פֿון פֿעלד האָט דאָס זונהויב פֿעלד געלאָזן ציטער אין גראָזשער שטיין. רופֿט זיך צו דער פֿעלדער

שוין אינגאנצן האט דער שטיין וועל. אויך אויפקריכטשן פונעם וואנט האט
זיך געוואונדערט. און גענוג פלאץ ווי אונדז וועט אונדז אויס. אויפקריכטן.
דער פלאץ האט צו קליינער געווען דאס שטיין. און אויסשטעלן שטיין אונדז געלאזט
מיר צו גרויסער לאנג. דער ווי האט געזאגט. שוין ווערט אונז ער ציוויל
אויפגעהויבן און מיין לאנג אונזן און זיך ווארטן וועט ער אויפגעגאן און דאן
צימער. און דאס צימער וועט ער אויפשליסן די טיר וועלכע ער געפונען די טיר
און וועט זיין וועלכער ער וועט אויפגעבן. (99) נאך אונזערע צימער און
פאלטן אונטערגעטאן צימער וועט ער ציען צו אויך קאראגאנדע און דער
קאראגאנדע שטייט צו קליין לאגערן ציוויל. ער עס ערמאן און צוגעבן שוין ריך שוין
לאנג וועט ער אונזער אויסבאהאלטן. ער האט אויסגעצויגן פון זיין האנט און שטאך
פינגער. און האט עס אויס געוויזן און האט אויס אונגעצויגן אויף צימער וועט ער
אויפגעפאנגען און אונטערגעזעגנט פאר פערד ציגלער צו ריבן דאס פינגער וועל
זיך בעטן ייוויל בליבן און צו וואלן אויס מאכן ברענגען אויס. און נאך
האלטער אויס אונגעצויגנט אויף ער וועט זיין צו אויף צעל ער קיין שוין ציוויק
ניט נעמען און אויף ער וועט זיין טויער. אויף ער נעמען וואס ער ווייל
ער האט אויסגעצויגן דאס אויגן אויף געלאזן אונגעטאן דאס פינגער
וואלט דער האנט און האט געמאכט דאס צימער. און האט אונגעטאן פעלן
קעסטעלע מיט בריליאנטן און פאראלעל דאס צימער ער אויף שליסן לאז
לאנג און האט געזאגט פרעגער שטעלט. אויך אונטער דער פערד האט
געשטעלט פונעם גיך פרי האר צו האר דאס צימער האט ער געמאכט אויף ער וועט
אויס אויפגעבן דאס צימער וועט ער אויס ניט אויסבאהאלטן און צווישן האט
ער געטראכט. אויף ער וועט אויסנעמען אלע בריליאנטן וועט דער פערד טראגן
וואס ער האט אונגענומען אויך פיל בריליאנטן ער האט אויס ניט געלאזט
גיבן ביז ער וועט אויס אויפשליסן אויף דער פערד געלאזן און בלאס
און האט געזען צו פארמאך דאס שטיין דאס אונטער האט אונגעהויבן וואוטן
און האט געלאזט אויפגעגאן אין צו צימער אויף שוין קיין צימער ניט געלאזן און
ער געלייגן אויף שלאגן און האט געשטעלט דאס צימער טייך האט ער געשטעלט און דאן
אויך אויס דערנאך טייך. לאנג ער אויף. און האט אין ריבן די האנט
פינגער האט ער פארגעסן און פעלן האט זיך אויפגעכאפט דאס פינגערל
און עס האבן זיך געלאזט צו וויינען און האבן אויס

וואוס. ווילסטו ער האט געפאנגט אויז ער ווײל גט צייל אויש

בריינגען אז הענט אוועק ער האט זיך אומגעקוקט אויז ער שוין געזעסן 43

און דער הויף באגיש טיש און סטאוז געשטאנען אוילד אויך שוין טישל אולער

בעסטער מעכליש פון דער געונגער וועלט. ער האט אויסגעלאזן די גולדער

ברוליאנטן און האט זיי געלאזט אויפגעלייגן ער האט אויסגעלאזן אויס

געקעפט און האט עס געפֿאַקט און דרוי טאג דאוס לעמפל און סאראון זיך

באגזן די זאוואו געטון אלפוש גוט ער צוי די פריז און וואך דעם.

געזאפן האבן די אלפוש אויש געלאוגט אויז דאוס לעמפל אויז נאך אז

בעסטער צאיך פון דעם פינגערל אז קאין אמאל איטן לעמפל די וואונדערליכע

מזל. ער האט באקלא געמאכט אז צאונד פעקל מיט שטיינער בריליאנטן

און האט זיי אוועק געליגט צוש קויסער. דער קויסער האט זיך צואיר געפרייט

דעם ווינגלו אויפגעט אויז בעולט אוועק מיט אז בריליאנטן 18 אז קלייט וואוס

געקויפט ברוליאנטן דער בעל-הבית פון דער קלייט האט אייר געדאנקט.

אוימן דער טויזנט (10000) רובל. די האט זיך פֿאַרקויפט ווײל די האט אוועק

אויז ער לאוצט פון איר. ער האט אז טויזנט געטון און האט געפאנגט אויב אויר

וועלט נאך אמאל טויזנט (100000) רובל. די האט זיך נאך שטארקער

געפרייט און האט אוי געלערנט אז צייג געטן וואנט אנער

הונדערט טויזנט (1000000) רובל ער האט אויסגעלאזן און האט אויר באצאלט

ערשט דערנאך אויער האט אויר באצאלט. האט ער אויר אויסגעפאנגט דעם

סוד אוצר צו געונגען הלופּה האט גוט אומאו פיל געלט אולע צו באצאלן

פאר אוון ברוליאנטן. די האט געלאזט געבן. און אויז אוועק אהיים.

דער קויסער האט געהייסן אמאל אויש באולד ברענגען דאוס ווינגל ער האט

געגעבן אז דרוי דאוס לעמפל און האט געהייסן די אלפוש מאכן אויש אויבן

שוין און פּרעכטיק פאר אויש אז קורעטע ווײל ער האט באמערקט פאָרן צוש קויסער.

צוי אויבן בעולד געטון דאוס וואוס צוייער האט האט צוי געהייסן ער האט

זיך אויסגעצאלט און קורעטע אויז אוועק געפאָרן גלייך צוש קויסער

אויז ער אויז געקומען צוש קויסער האט מען אויש באגריסט מיט מוזיקע און

מיט האט אויש אויסגעלאזן און שלום אהרון פאר אז גרויסן געהעלט.

ער אויז אויסגעגאנגען און קויסער צוגאר און האט געלאזט רעדן דער קויסער

האט געלאזן גרויסן צוש טיש האט ער אויש ניט געהייסן גאר...

עס איז דאָרט געווען דאָס לעמפל און געהייסן ברענגען ווין מיט אויל ער גלייך צוזאַמען
די מלפנים האָבן באַלד געבראַכט די בעסטע מעבלים אויף דער וועלט דאָרט
וויסטער האָט ~~באַלד צעבראָכן~~ זיך שלאָגן געוואַלדעוועט און האָט געשריגן אַז ער וועט אויס נעמען
פּויר אין אוריעס, ער חתונה געהאַט פון קיסערס טאָכטער און סלהאָט זיך
אויך געלויבט גאָט. ער האָט אין דאָרט געווען דאָס לעמפל און האָט געהייסן די
מלפנים אַנצינדן נאָך אַלס באַלד אין פּאַלאַץ. די מלפנים האָבן אַלעס געמאַכט
און נאָך שענער און בעסער ווי ער האָט געהייסן אונטערמאַל אויך ער אויפֿגעגאַנגען
פון קיסער האָט זיין ווייב מיט זיין דינסט צוזאַמען. געבליבן און דאָרט אַליין. און
דער פּויער איז געבליבן יענער פאַרשטעלטער פּעלער און האָט צעבראָכן
ניט אַלעס אויפֿגעגעבן אויך אורויסגעלאָזן די דינסט פון דעם ווייב און האָט געבעטן
בײַ זיך און אומזיסט מאָנען פֿאַר שטאָט אין אַלע לעמפל האָט גוט מען זאָגט
מיט ניט לעמפ און מער באַרט אויף חתונה. צו האָט גענומען דאָס לעמפל און
האָט פאַרבאָטן אויף אין ניט לאָזן. אויב דער פאַרשטעלטער פּעלער האָט דערזען
דאָס לעמפל האָט ער שוין מער ניט געוואָלט באַלד קיין לעמפּ ער האָט באַלד
גיבן אין דרויס דאָס לעמפל און האָט געהייסן מען זאָל אויס אויפּדאַרטאָן דעם אייער
קיין קאָנסטאַנטינאָפּל. מיט קיסערס טאָכטער. די מלפנים האָבן באַלד געבויט אַהער
דעם פּאַלאַץ אין דעם הויף און דעם קיסערס טאָכטער איז געזעסן אין וואָגן פאָרלאַנגען
און זיי האָבן אַוועקגעפֿלויגן קיין קאָנסטאַנטינאָפּל דעם פּאַלאַץ
און קאָנסטאַנטינאָפּל האָט ער געהייסן נאָך צוביען די טירמער און
ער האָט אויפֿגעהאַנגען די פּרינצעסין אין טורמע. צו האָט געזען און געטרונקען
נאָר ברויט מיט וואַסער. דער מאַן איז געקומען און זי האָט איז דער אייער מיטציין
ווײַב איז ניט דאָ. האָט ער באַלד אין דאָרט געווען דאָס פּינגערל און
האָט געפֿרעגט די מלפנים ווו איז מײַן אייער מיט מײַן ווײַב. די
מלפנים האָבן אים דערציילט דעם גאַנצן מעשה מיטן לעמפל אויך איז דער אייער
איז אין קאָנסטאַנטינאָפּל. האָט ער זיך באַלד געהייסן אויספאַרטראָגן קיין
קאָנסטאַנטינאָפּל. סלהאָט אים ניט געדויערט אַז ער געוואָרן אין
קאָנסטאַנטינאָפּל. ער האָט באַלד אויסגעפֿונען דאָס פּאַלאַץ פון דער טורמע
און האָט געזען צו זיין ווײַב ווי אַזוי סירטאָ זיך מיט אויס צו האָט געבעטן
אַז צו באַרט, זיך מיט אויס זייער שלעכט ער האָט אויך געהאַט אַז צו אויס
אין נאָר. צו דערפֿאַר זיך מיט אויס פירן צוריק גאָט. וועט ער צו אַרויסלאָזן

פון דער טורמע איין וועט זי נעמען פאר אן וואונד אונז דערמאלט ווען עס
וועט זיך לייגן שלאפן וועט זי אויס אויפווישלען די מאטראץ און האבן אויפגעריסן
זי האט זיך צוזעט דערפרייט און האט געטראכט אז זי וועט אויזן טאן און אז
האט געטראגט אז עס וועט זיין די גאנצע צייט אין קאנספיראציע. און
וועט און עס גענוג נישט געווען פארן. זי האט זיך אויסגערופן אויף צו אויס
אין סלאנג ווארט אין 5 טאג אז עס איז געווען מיט איר די גאנצע גוטע
ברודער און האט זי אויסגעשלאפן פון דער טורמע און האט אויפגעהערט
מיט איר צו רעדן צווין אין וואונ. זי האט זיך סטילאיזירט. יווגמאן
האט עס זיך געלייגט שלאפן. האט זי געגלעמט די גרויס מאטעריאל און
האט אויס אויפגעשלאגן און אוועקגעלייגט. דאס מיין אויז באהאלט געקלעמט
און האט געהאלטן אויף די אלבומס צוזאמען אויס געדרוקטן און פארבונדן
אויפגעטראגן דעם מויער צוריק אין אויסגעלייגט אז איז געווען די אלבומס
אויפגעגעבן דעם מויער און אוועקגעשטעלט זיך אויס געלייבט. דאס קיין
וויינענדיק האט דער קויטל געטראכט וואס צו טאן נאך. צוזאמען
ווען קיבעטס אויף נאך דעם קיבעטס טאט אונז געלאפן אויס
ווייזל קויסט אין אויז געווען צוזאמען די וועלט פאר יעדן. יעדן האט עס
געקענט טויבער און יעדער האט אויס געלייבט.

י. לעוואנטאל

מײַן מאַמעלע. טאַטעלע דו מיינס

טאַטעלע דו מיינס

איך וויל דיך עפּעס פרעגן

טײַערס דו מיינס.

פֿאַרוואָס שוין צוויי וואָכן

אַז איך ליג אין בעטעלע אָן דיר

און איך צוו

אַז האָט קיין כּח וואונדערט נישט.

באַזעצט מיר דאָס סוד

פֿאַר וואָס אַזוי דאָס

צו פֿון די וועלט וואָס הומאַנע און

צו אין פֿאַרגעסן אַזוי גאָט.

איין לינקל קיין כּח נישט האָבן.

דאָס לינקעל נאָך עקספּרעס דאָס טאַטעלע

וועט זאָל אין וואַרטן

און צו דיינע חברים צוגעבן

און לאָזן צוו חולע

ליגן צוערד פֿאַרגעלעך.

ווערט נישט

אַזוי און די טאָג

וועט מאַן מיך [illegible]

און מער קיין טאָג

וועט נישט זאָגן.

חוה רוזיטען/

45 זב.

די פֿײַערלעך

די חנוכּה־לעמפּל האָט מען פֿאַרגרייט
אוילעך געשמירט, האָט מען אויס אויסגעפּוצט שיין
קינדער האָבן פֿאַרגרייט
פֿון דער מעשׂיות פֿון די מכּבים.
די קינדער וואָס זענען גוט פֿון
און זאָגן גוט און פֿרייליך
האָבן מעשׂיות צו דערציילט
אויס חנוכּה־ליכט בײַ די קינדער.
נאָר די קינדער וואָס זענען פֿויל
און זיי זענען נאָך גוט און פֿרייליך
און זיי זענען פֿויל און פֿרייליך
און זיי שרייבן לידער אַרויס.
נאָר לערנען שרייבן זיי שוין אויך
זאָגן זיי עס און די קינדער אויך
און אויך די מעשׂה קענט איר לערנען
וועט וואָס קינד די דערציילט
און וועט געלערנט ווי די ...

ליבע ...

כאַראַקטעריסטיק פֿון שמואל דעם שניידער פֿון שלום עליכעמס [illegible]
פֿאַרשטאָלענער פּסח.

שמואל דער שניידער איז אַ הויפּט העלד [illegible] מיט אַ לאַנג פּנים און גרויע טאַטע

[illegible] מיט דער הויז. וואָס ער האָט פֿאַרשטאַנען און [illegible]

[illegible] אַ [illegible] מיט [illegible] און [illegible] שטענדיק פֿריילעך [illegible]

[illegible] שמואל דער שניידער שטענדיק וואָלט [illegible] און [illegible]

[illegible] און דער לאַנג און דער בּרייט [illegible] שטאַט [illegible]

[illegible] און [illegible] און [illegible] ער [illegible] גוט.

ער [illegible] מיט דער [illegible] [illegible] פֿון [illegible] און [illegible] די [illegible]

[illegible] פֿון דער [illegible] ער [illegible] [illegible] און [illegible]

ער. מיר [illegible] ער גוט [illegible] און גוט [illegible] די [illegible] און [illegible]

[illegible] מיר [illegible] [illegible] יום-טוב [illegible] פֿון דער [illegible] מען [illegible]

איז שמואל דער שניידער איז [illegible] און [illegible]. און ער [illegible]

[illegible] צו [illegible]. און [illegible] ער [illegible] [illegible]

ער [illegible] [illegible].

כאַראַקטעריסטיק פֿון גדליה דער שוסטער פֿון שלום עליכעמס [illegible]
[illegible] פֿאַרשטאָלענער פּסח.

גדליה דער שוסטער איז [illegible] [illegible] פֿון [illegible] [illegible] מיט אַ

[illegible] [illegible] ער איז [illegible] [illegible] און [illegible] ער [illegible] [illegible]

[illegible] איז גדליה [illegible] [illegible] אַ [illegible] ער [illegible] [illegible] שלעכט

[illegible] און [illegible] אַ [illegible] און איז [illegible] [illegible] איז [illegible]

[illegible] ער [illegible] [illegible] און [illegible] [illegible] [illegible] ער גוט [illegible]

[illegible] ער [illegible] [illegible] און ער גוט [illegible] און [illegible] [illegible] און [illegible]

[illegible] מיר [illegible] יום-טוב [illegible] יום-טוב.

[illegible].

[illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] מיר

און [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] מיר [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] און [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

און [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

רעזע רעזענבאמער 12 יאר פון וואסעלקאוו.

(איך ווייס ניט פון וואס פריער דערציילן אזוי פיל לעבנס זען איבער)

איך האב איבערגעלעבט פאלגנדע פאגראמען: פעטליורא, דעניקין, סאקאלאוו און אזוי באנדעס. דער ערשטער פאגראם פון פעטליורען זיי זיינען אריין נאך די באלשעוויקעס האבן זיך פארשטעלט פאר באלשעוויקעס און געהייסן ארויס מיט א רויטן פלאג די ראבאטשעס זיינען ארויס מיט דעם פלאג. דא האט מען אנגעהויבן הארגענען אלע מאנזבילן האבן זיך באהאלטן ווער אין שטאל אין, ווער איבערן אויוון מען האט אונז גאר געראבעוועט און קיינעם ניט געהארגעט.

א פאגראם פון א באנדע קרעסטיאנעס.

דאס איז געווען שבת. איז אריין א באנדיט און האט דעם טאטן מיט דעם ברידער ארויסגעפירט אין א באזונדער צימער ציגעשטעלט צום טיש אין אן געמעלט אויף זיי דעם [illegible] ביקס געוואלט שיסן אז ער זאל ניט רירן זיך פון ארט, און דער טאטע פון שרעק האט זיך ניט געקאנט אפהאלטן אין איז אלץ נעענטער צוגעגיין צום באנדיט אז די קוילע זאל אים ניט טרעפן. איך האב געמאכט גרויסע קוילעס האט ער זיי ארויסגעפירט אויפ'ן גארטן דארט זיי הארגענען. האב מיך מיט געוויין אפגעבעטן דעם טאטן מיטן ברידער בא דעם באנדיט און ער איז אנטלאפן. איז דער ברידער מיט דעם באלעבוס זיין אדורך אויף דעם בוידעם זיך באהאלטן און דער טאטע האט אונז ניט געוואלט איבערלאזן איז ער געבליבן מיט אונז. די באנדיטן זיינען אלעמאל אריין געגאן אין שטוב אין געראבעוועט נאר דאס איז שוין א וואכעדיגע זאך.

דאס 2-טע מאל פעטליורא.

פעטליורא האט יעצט ניט געשאסן נאר די באנדע סאקאלאוויקעס וואס איז געגאן מיט אים זיינען פארבליבן דאס איז געווען טעמאך בא נאכט זיינען אלע באנדערע מאנזבילען ארויף אויפן בוידעם און לעבן שטיב זיינען געשטאנען 2 באנדיטן האבן געהאלטן דעם שאמעס און געטשעטשעט ער זאל זיי געבן געלט. דער טאטע האט זיך אונגעגערן אנגעקלאפט מיט דעם קאפ אין בלעך פון דאך האבן דערהערט די באנדיטן אפגעלאזט דעם שאמעס און ארויף אויף דעם בוידעם. מיר האבן אנגעהויבן שווימשען. א באנדיט איז צי צו מיר און א ווארף געגעבן אין דער ערד. איך האב ניט געפילט קיין ווייטיק און באלד זיך אויפגעהויבן האט ער מיר ווייטער א שמיץ געטון. איך הייב זיך אויף און ער שמיצט מיר אלץ ביז איך האט זיך ניט א ניטן קלאפ געטון אין זייט עפעגט זיך די טיר איין איינער פון זיי ניט 4 וויסטרעלן. איך האב געמיינט אז מען האט שוין אטיצן פון אונז געהארגעט. נאר ביין ער איז נאר [illegible] צי צום טאטן און ארויסגענומען פון אים די שטיוועל, דאס געלט צוגענומען און האט אים אפגעלאזט און זיינען אוועק. מארגן אין דער פרי איז ארויס סאקאלאוו שוועסטער (איז האט מען שוין ציגעהארגעט, זיין שוועסטער איז געווען אויף זיין ארטן אויף דעם מארק און האט אויסגעשריגן:

האט זיך אנגעהויבן [illegible] צו אינז זיינען זיי ניט אריין, זיי האבן געמיינט דאס איז א גויישע שטיב, איז דורכגעגאן א גוי, ער האט ניט געקענט פארליידן די צארעס פון די אידן האט ער זיך גענומען צו די באנדעס, איר זענט נאך דאך דעניקין איז דאך שוין אויפן וואקזאל זיינען זיי אנטלאפן (איך פרעג פאר וואס האבן זיי זיך דערשראקן. ענטפערט זי: דעניקין האט זיי געפירט ביז קיעוו און האט זיי אפגעטריבן ניט ארייננעלאזט קיין קיעוו דערנאך ערשט געגאן פון דארטן אויף וואסילקאוו

ער האט זיי אפגעגארט. מיר האבן שוין אויסגעקוקט אויף דעניקינען געמיינט ע
וועט זיין א גוטער הילף, מען פלעגט זאגן דער פעטער דעמיד ביט.
מען האט געזאגט דעניקינצעס זייגען אריין איז מיין קליין ברידערל געלאפן
זיי אנטקעגן, איך בין אים נאכגעלאפן ווייל איך האב מורא געהאט אלע פאלעאמים
זייגען געשטאנען בא די טירן מען זעט ס'גיט שוין א סאלדאט און געמט שוין
ארפ בא א אידן די שטיוול, מיר האבן זיך גיט געוואלט גלייבן. אין עטליכע טעג
ארום האט מען אנגעהויבן רויבעוען. מען פלעגט זיך אפשלוגן מיט געשריי". צו אונז
איז אריין עטליכע שטיק און האבן געמאטערט געלט. דער טאטע ליגט אויף די קני
און בעט זיך. איך האב געזעען אז דער טאטע טרייסלט זיך פון קעלט האב איך אים
ארויסגעווארפן מיין פאלעריגקע זיי האבן אנגעהויבן שלאגן אים. מיט א רעוואלווער
אין קאפ האב איך גאך ערגער אנגעהויבן שרייען. האט ער מיר געגעבן אשפא אין
פאגים, א קלאפ מיטן רעוואלווער אין קאפ געבאטט פאר דער האנט אין פארפירט אין
סטאלגע, געזוגט געזאגט איך זאל אים אפזיכן 2 ליכט. איך האב אים געגעבן. גע-
הייסן מיר ארויסגיין און אליין זייגען זיי אוועק צום באלעבוס. דערנאך זייגען זיי
צוריק געקומען און געגומען שלאגן דעם טאטן בין איך ארויף אויף דעם טאטן גיט
געלאזטהאט מעט אים גאר צושגיטן די ליט אפגעפירט צום באלעבוס און אלע דארטן
אויסגעהאנגען אז זיי האבן שוין אנגעהויבן באבלען" אויף אויסגיין איז אריין א
עלצטער און האט געזאגט: האט מען זיי אפגעלאזט ארויס-
געפירט באראוועס אויף דער גאס, אויסגעשטעלט ווי/ סאלדאטן און געזאגט אז מיט
א פולע וועט מען זיי אלע שיסן. טאטער וועט גיט סטאיען אין פולעס וועט מען די
איבעריקע מיט פאשקעס. ריפט זיך אן אייגער:

זיי האבן איבערגעלאזט זיי אויף דער גאס אין אריין אין, שטוב פאדערן בא די ווי-
בער געלט, אגיט הארגענען זיי קיין געלט איז בא קיינעם גיט געווען האבן זיי אלץ
פראפירעט און אוועק.

דערנאך איז אריין דער וואלטשאנסקי פאלק. זיי האבן געוואלט געלט זאגט דער
טאטע. זיי האבן אנגעהויבן זיכן. גע-
פינען דעם פאלעס. זאגט אייגער צום אגדערן .דאס איז געווען
2 אידן ווי האבן זיך אומגעקערט און אויסגעפירט דעם רעוואלווער בא דעם דריטן
א קויטס און גיט געלאזט הארגעגען דעם טאטן.

אויף מארגן ווישער אריין אין קיך 2 סאלדאטן און זיך געשטעלט קעגן טאטן
מיטן ברידער. איך ווייס גיט ווי עס האט זיך צו מיר געגומען כח איך האב א ווארף
געטון דעם טאטן מיטן ברידער צו דער וואנט און ארויס אויף טריער. האט ער אפ-
געשטעלט דעם רעוואלווער קעגן מיר. דער טאטע האט שטארק אנגעהויבן ליארעמען איז
צו דער צווייטער סאלדאט און זאגט צום ערשטן:
און זייגען.
אוועק.(דערציילן איז דאס גארגישט אפער איבערלעבן...)

10.	Тыщенко Антонъ		~~Тан~~
21	Теличка Никита	1118	Тынишевскій Монь
27	Трусьевъ-Струсевъ Кириллъ	1134	Топольскій Левъ
88	Тарновская Марія	1145	Тихоненко Евфремъ
105	Таратутъ Шмуль-Або	1150	Тржанскій Петръ
116	Талалаевскій Шая	1196.	Тодоровичъ Иванъ
117	Талалаевскій Вольфъ.	1211.	Табакманъ Ицхокъ
122	Ткачукъ Гавріилъ	1238.	Троянъ Іосифъ
150	Терницкій Ф. иначе Левъ.		
214	Тарновскій Зусь		
274	Таранюкъ Степанъ		
285	Тетіевскій Янкель		
357	Тыщенко Антонъ.		
396.	Туманецкій Михаилъ.		
404	Туманецкій Леонтій		
446	Тарасюкъ. Мартинъ.		
454	Тяжинскій Гдаль-Лейба		
518	Туркевичъ. Алексѣй		
525	Тарношевскій Моисей		
531	Тарломецъ Афанасій		
561	Тарновская Марія		
621	Туркевичъ. Антоній		
727	Тарновскій Владиславъ.		
736	Тышковскій Анелій.		
775.	Тржецинская Станислава.		
815	Ткачъ Совелъ		
825.	Тышманъ Пинхасъ		
836	Тихоневичъ Илія		
843.	Тенеръ Аврумъ-Ицко		
875	Тервлицкій Фишель		

48

די געשיכטע פון יוגנט-הויף. (הרובישאָוו).

אנגעהויבן האט זיך די ארבעט אין פעברואר חודש. נאך דעם, ווען אין הויף
זענען געווען 10 קינדער. (די ערשטע ארבעט איז געווען [illegible])
צום האָבן, איז אונזער געבויידע געווען זייער אומריין און צעבראָכן,
אַזוי ווי אונזער ערשטע ארבעט געווען ריינען. מיר פלעגן זיך
נאכט זיך צונויפנעמען, מיר האבן אויסגעשטעלט א רעזשים, מיר
פלעגן אונטערפירן א סך-הכל פון דער ארבעט פאר א גאנצן טאג און
אנמערקן א פלאן אויף מארגנדיקן. דעם 18טן פעברואר זענען
געקומען נאך קינדער, שפעטער האט מען געבראכט איינוואוינער און
מיר האבן געברויכט אין ארדנונג דאס הויז. ס'איז צייט געווען
צוצוטרעטן צו א נארמאלן לעבן. אט איז דער ערשטער
ארגאניזאציאנס-מיטל, אויסגעקליבן א פארוואלטונג, פון 5 קינדער,
פארשטייער פון 5 קאמיסיעס. די קאמיסיעס זענען פאלגנדע: קולט-
קאמיסיע, וועש-קאמיסיע, שפייז-קאמיסיע, סאניטאר-קאמיסיע און
ווירטשאפט-קאמיסיע. דער טאג-ארדנונג איז געווען אזא מין: אויפ-
געשטאנען 8 פאר מיטאג, ביז 9 אויפגערוימט, אפגעגעסן און געגאנגען
אין שול. געקומען פון שול, האט מען אנגעהויבן גרייטן לימודים, און
נאך דעם האט יעדערער געקאנט טאן וואס ער וויל. די ארגאניזאציע
איז נאך געשטאנען אויף איר הויך, ווייל די איז אונטערלאגט געווען אין יעדער
אין א נייעם ארגאניזאציע. די קינדער האבן נאך אין קינדער-היים
געלעבט מיט אזא מין ארגאניזאציע, דערפאר האט די עס געקאנט
פירן די קינדער. דאס לעבן איז געגאנגען ווי אין א קינדער-היים.
די קינדער האבן זיך געאינטערעסירט אין א פראדוקטיווער ארבעט, וועלכע
ס'האט אנגעהויבן אינטערעסירן פארשטעלן דורכן ראט. יעדן אט, האט מען
ענדליך געמאכט איבערגיין צום ראט, וועלכער באשטייט פון 9 מענטשן
וועלכע צוטיילן זיך אויף 4 אפטיילונגען: קולט-אפט., סאנ-אפט.,
ווירט.-אפט., און פראדוקציאנס-אפטיילונג. צווישן דער קליין-בירגערלעכער
מאסע איז דער איבערגאנג צום ראט געווען שווער. מיר האבן ניט
פארשטאנען אונזער ציל און ניט [illegible] אין אונזער קלוב. דער
איבערגאנג צום ראט איז געווען זייער שווער, ווארום [illegible]
ראט, זענען געווען גוטע און געטרייע [illegible]. ער האט
[illegible], די קליין-בירגער שטופט, [illegible] [illegible]

4938

און מיר זענען צוגעקומען צו דער שוועל פון ארבעט און וויסנ-
שאפט. דער ערשטער רעזולטאט איז זוריס דער ספארטאק, ער
איז געווארן דער אוואנגארד פון הויז, ער האט פיל געהאלפן דעם
ראט און צוגעגעבן מוט און אקטיוויטעט צו דער ארבעט.
געשטערט צו דער ארבעט האט אונז נאר די שול, זי האט אונז
אנגעריסן אז א האלבן טאג פון הויז, דארט האבן מיר זיך
באגעגנט מיט קינדער פון דער יורענער, מיסער גויס, וואס
שיפן הייער לעבן פון די קלויסנקע שטובעלעך, ווי מיר
געפונט נאך רעליגיע, וועלכע שוין גאר פון יונג בי יונגע
אויסגעוואקסן. מיר זענען אין איינקער געזאן אפגעשטאנען, און
אין איינער איבערגעוואקסן די שול. מיר האבן געמוזט
ווערן א איבעררייס צווישן דער שול און אונז. צו יענער צייט
האט זיך געענדיקט דאס לערן-יאר. מיר האבן אנגעהויבן אונזער
זומעריק לעבן. מיר האבן אנגעהויבן ארבעטן אויפן פעלד,
וואלפן גערטן, די ארבעט האט ביי אונז געהאט די גרעסטע ווערט.
און דאס איז דער בעסטער באווייז פון אונזער דערגרייכונג.
די קינדער האבן זיך אויסגעוויזן איבערגעוואונדערט, מיר האבן
זיך דערפילט אויסגעוויזן אפגעקליבן פון דער שמוציקער שטאט,
און וואקסן ווי די יונגע סאסנעלע אין פרייען פעלד.
אונזער לעבן, האט זיך צעוויינט, האט צעוויינט אונזער קינדערשער
גלויבן, האט אויסגעשטעלט יונגע פארמעגנס, אונזער ערנסט
טיפ, און באהאלטנקייט ווי א פויגל, און אויך באגייסטערט,
באוויזט דורך אונזער לעבן; שרייט ער אויס: היינט
זיך באצייכנונג. האר מיין צוקונפט קלאר: באלד מוז מיין שטורעם
ווערן, צושמעטערן די קייט. דאס איז אונזער קלאנג, וועלכער
זעצט מיט זיך פאר דעם צוועק, רעזולטאט פון ארבעט.
אונזער קינדערשע שאפונג, און וועלכער ס'ווערט דעם גרעסטן.
אנטייל די חברותא, איז דער שפיגל פון אונזער לעבן; די יונגע
סאסנעלע, וועלכע ס'איז געבליבן אין אקוואל פון לעבן און
קינדערישער אנטוויקלונג. 6 כאדשים איז אוועקגעגאנגען
און ס'ציט געווען נאך צו ערפרעהונג. מיר האבן דערפילט
אונזער שלאף, זיך איבערצייגט אין אונזער דערגרייכונג. און
געמאכט אונזער פארשטעלונג. די ערפארונג איז געווען

א אַלגעמיינער סכום פון אונזער לעבן און פערספעקטיוון אויף
ווייטער. דאָרט איז געווען די אויסשטעלונג פון די וואַרשעווער,
פון דעם לאַנדווירטשאַפט, ספּאָרט א.א.וו. אונזער פערספעקטיוון
זיינען: זיך אָרגאַניזירן אין אינטערנאַציאָנאַל, אויסנוצן מיט
דער רוסישער אָפּטיילונג, און שאַפן א גרויסע אַרבעטס-קאָמונע.
אַחוץ דערווייל אַלץ נאך ווייט, ליגן נאך גרויסע אויפגאַבעס
אין דעם האבן אונז אויפגעטראָגן א צושטעלונג. די רעדנער
זיך נאך, אלס א באַזונדערע הויז, וועלכע גייט נאך אונזער לעבן,
ער אַרבעט אויך אויפן פעלד, באַוויזט זיך מיטן סאד א.א.וו.
אין דער - לעצטער צייט האט אונזער קאָלעקטיוו איבערגעלעבט
מיט ווייניק צו געטרענגען, וועלכע האבן אויף איינמאל אנגעשוואַרצט,
דאס גלייכקייט פון אונזער פּראָגרעסיוון לעבן. דאָס איז
אַבער די שלעכטער עלעמענטן וועלכע האבן זיך אריינגעכאַפּט
אין רוסישן קאָלעקטיוו, און צו אונז. צוליב דעם האט מען געמוזט
שאַפן א גרופּקעס, וועלכע האט עקזיסטירט קעמפט א טיידעש.
נאָר פונדעסטוועגן האט אונזער קאָלעקטיוו געוואַקסן, אונזער
קאָרנפעלד „ספּאַרטאַק" האט צוגעשטימט נייע מיטגלידער וועלכע האבן געבראַכט
א נייעם געשמאַק פון לעבן, און וועלכע מיר האבן זיך אויפגע-
געגליקט. מיר האבן נאך די מאל צוגעטראָטן צו א נאָרמאַלן
לעבן. מיר הייבן אויפגעשטעלט די שולע, א באַס אַלץ
איז דער שיין לעבן אונז, די איז אויפגעשטעלט אויף אונזער
געטייגער לעבן און אהין געהערן נאר אונזערע קינדער.
און דאָס איז די אַרבעט-שול, וואס קיין צווייג קומען אונזער
יוגנט-הויז.

מיטגליד פון קאָלעקטיוו הערשל קרימער 14 יאר